

OLAV

Omkring en markering, s. 2
“Kyrkja i Noreg 1000 år”

Aslaug Espe, s. 4
Fremmedfrykt og forbønn

Omkring en kronikk, s. 8
Antikatolsk sitatmontasje

Michel Beckers, s 10
Om filmen “Priest”

Katolsk høringsuttaelse, s. 12
Nei til bruk av vev og celler fra aborterte fostre

Intervju med Rolf Sand (forts.), s. 14
Hvordan jeg forble katolikk

Om Helge Fæhns store verk, s. 18
Gudstjenestelivet i Den norske kirke -
fra reformasjonstiden til våre dager

OLAV

Omkring et jubileum: “Kyrkja i Noreg 1000 år”

Det skal feires på Moster i pinsehelgen. I mer enn 'trio heile dagar til ende' som folkevisen koster på seg når det skal være ekstra gjevt. “Velkommen til eit spanande møte med kristendom og kultur, presentert med større breidde og mangfald enn nokon gong før,” annonseres det fargerikt i programmet for “1000-årsjubileet 1995”. Her blir økumenisk jubileumsgudstjeneste og katolsk messe, evangelisk folkemøte og pinsevake; her blir kirkespill, seminarer og foredrag, teater og utstillinger, barne- og familieunderholdning. Og stort oppbud av gjester fra inn- og utland - her kommer både kardinal og erkebiskop, metropolit og patriark - i tillegg til et tallrikt godtfolk fra alle kanter av landet. Et så bredt spekter av norsk og utenlandsk kristenfolk har aldri før satt hverandre stevne på norsk jord.

Og - nok et kirkelig 'for første gang': en katolsk kardinal og en ortodoks patriark under samme tak i internatet på en norsk folkehøyskole! Det smaker evangelisk enkelt - og nært. Det siste tør være nesten symbolsk: Det var helt tilbake i 1054 at Roma og Konstantinopel skilte lag. Og i det siste har kjølige vinder tæret på den varmen de siste årtiers like tålmodige som teologiske samtaler hadde virket mellom oss. Kanskje litt glohet morgenkaffe i kantinen på Moster kan hjelpe?

Pinsens mønstring på Moster er én av et helt knippe markeringer knyttet til den lange prosessen som heter Norges kristning. Markeringen begynte i fjor i Borre i Vestfold, og i år står Fjære, med kristningen av Agder, og Hole på Ringerike for tur; der ble Olav Haraldsson født for 1000 år siden. Under Holefeirigen åpnes også pilegrimsleden til Nidaros. I 1996-97 markeres Sunniva-tradisjonen på Selje der ruinene av det gamle Albansklosteret ligger - “denne uhørte troens utfordring midt i synet på Nordsjøen”, for å låne pater Hallvard Rieber-Mohns bilde. Og i 1977 feires Trondheim bys 1000-årsjubileum, byen med den helt spesielle plass i norsk og nord-europeisk kirkehistorie. I 2024 er stedet igjen Moster, der 'kristenretten' ble vedtatt i 1024.

De mange feiringer markerer på sin måte hva nyere forskning har avdekket: Troen ség langsomt innover landet i et par århundrer før kristningskongene Håkon Adalsteinsfostre, Olav Trygvason og Olav Haraldsson gikk

aktivt inn - med til tider hårde midler, skal vi tro sagaen - for å kristne landet. Kaupang-utgravningene viser at den kristne innflytelse i Viken er langt eldre enn misjonsfremstøtene til danskekongen Harald Gormsson i 970-årene. Og de gamle stenkors og korsmerkede stener langs kysten fra Jæren til Sunnmøre forteller om tidlig markering av kristen tro.

Men rundt årtusenskiftet fant det sted en rekke begivenheter som befestet kirken og kristendommen i vårt land på ulike måter. Det er disse 1000 år som feires, og feiringen topper seg på Moster nå i pinsen. Det var her - så sier sagaen - den omvendte og døpte vikingen Olav Trygvason gikk i land, slo telt og lot lese messe da han i 995 kom for å kreve kongemakt og kristne landet.

Moster-feiringen begynte som et lokalt initiativ, men har avansert til en “rikskirkelig begivenhet”, for å sitere Den norske kirkes bispemøte i 1993. Mange instanser har vært med på planleggingen, også katolikker - på hovedkomitéplan. At det kom et par Vestlandshost om at vi lite og intet hadde å gjøre ved et kristningsjubileum fordi “katolisisme ikke er kristendom”, ble lykkeligvis ledd bort. Av flere enn oss.

Ved et kristningsjubileum ligger spørsmålet “hvor kristne ble vi?” langt fremme på tungen. En endelig dom i saken er umulig. Men de tider er forbi da det var god latin å avfeie kristningen som en tynn ferniss over det som fremdeles - og i manges øyne heldigvis! - var strie og ufordervede vikingsjeler, usvekket av kristendommens milde budskap om å vende det annet kinn til og gå den ekstra kjærlighetens mil.

Fredrik Paasche og Sigrud Undset var de første til å utfordre slike synspunkter. De gikk til andre kilder enn kun sagaene - som, i parentes bemerket, var vakkert bevart for ettertiden nettopp av flittige munkar i klostrenes skrivestuer! Paasche og Undset gikk til folkeviser og kvad, til helgensagaer, messebøker og de gamle 'diplomer', dokumenter. De så mangt med andre øyne og mer fra innsiden, uten derved å bli utilbørlig partiske. “Kritisk realisme og visjonær innlevelse i sjelden og verdifull blanding” der også “det sannsynliges overlys” slippes inn, slik karakteriserer pater Hallvard Rieber-Mohn Sigrud Undsets historiske arbeider. Frem av biter og brokker

steg et mer fasettert bilde av kristen middelalder i vårt land - bilde av et mer dyptgripende trosskifte og 'sidaskipti', skifte i sed og skikk, i tråd med kristenretten; av et blomstrende kulturliv med livgivende tråder både til den kristne felleskultur ute i Europa og til gamle hjemlige røtter.

Andre forskere har fulgt i Paasche og Undsets spor. Man har, heldigvis, lagt bak seg berøringsangsten med det man så som mørk og papistisk middelalder, i stedet for levende kristenliv.

Selvsagt tok det tid for kirkens budskap å nå frem, nå inn, forme det enkelte sinn. Lovverket ble et viktig redskap i kristningsverket. Og middelalderens strenge regler for messeplikt og faste, for kirkeskatt og almisser og ditto straffer for regelbrudd, er ikke bare ytre tvang, slik en uforstående historietolkning ser det. Meningen bak alt dette "juristeriet", for å bruke Sigrud Undsets ord, var at "himmelveien skulde likesom være skikkelig vardet op for folket. Å få den enkelte til å gå den, var en annen sak. Et populært bilde fra middelalderen uttrykker det slik, at en kan trekke en hest til vanningstrauet, men den må drikke selv." - "Et kristent land," sier dikteren T.S. Elliot, "er et land der kristendommen er vevd inn i institusjoner og folkeliv før den blir personlig eiendom for den enkelte."

Så kan vi jo spørre, 1000 år og vel så det etter at budskapet om Kvite-Krist begynte å slå rot her nord, hvor godt vi, dagens norske 'kristmenn', har tilegnet oss evangeliet? Hvor radikalt er vi - enkeltvis og som kirkesamfunn - villige til å leve det?

Den utfordringen bør stå i sentrum for 'etterbruken' - for å bruke OL-språk - av Moster-festen..

Mottoet for Mosterfeiringen - "Kyrkja i Norge 1000 år" - er på sett og vis et kirkepolitisk blinkskudd. Kirken som en diger paraply med plass til hele det kristne mangfold i vårt land - og vel så det - er i pakt med tidens økumeniske ånd og lengsel. Som blant annet gir seg utslag i at norske lutheranere etterhvert tar pilegrimstaven i hånd - til tross for Martin Luthers bud om at "pilegrimsferder må det bli slutt på". Og at den samme Martin som paven i sin tid ekskommuniserte, har fått en av sine bønner med i den nye katolske bønneboken her hjemme, en bok som har høstet lovord i vide kristne kretser.

Det er sus over noe som er tusen år gammelt. For så

Gammelt og nytt i Hallingdal: restene av den gamle stavkirke og dagens sognekirke.

gammel er "Kyrkja i Noreg", er den ikke? På dette punkt kan det nok hende at åndene skilles noe, for hva er i denne forbindelse 'kyrkja'?

"Det er ikke så ofte vi får feire tusenårsjubileum for noe levende. Men ved Moster-jubileet er det den levende norske folkekirken vi feierer. Den som er vevd sammen med folkets liv og har gitt livstolkning og utfordring gjennom tusen år," skriver kirkeminister Gudmund Hernes i programmet for Moster-feiringen. Og Trondheimsbispenn Finn Wagle sa det slik i forbindelse med den noe ulykkelige diskusjonen tidligere i år om katolsk Olsokmesse i Nidarosdomen: "Den norske kirke fører sin historie direkte tilbake gjennom hele det årtusen som vi snart skal forlate og forvalter middelalderhistorien som en folkekirkelig arv."

Fullt så enkelt og liketil står ikke sakene ut fra katolsk kirkeforståelse. "For oss er ikke kontinuiteten mellom middelalderens katolske kirke og den lutherske kirke like entydig," noterte pater Olav Müller i et innlegg i Adresseavisen i forbindelsen med den nevnte Olsok-diskusjon. Hans katolske syn på saken er verd å referere. "Kontinuitet ja, men også alvorlig brudd," skriver pateren. "Vårt ståsted er at Kristus stiftet én kirke. Den er først og fremst en åndelig størrelse: Den oppstandne Kristus som lever videre i sitt kirke-legeme. Den har også en menneskelig side med et klart definert hierarki: Peter og apostlene og deres arvtakere paven og biskopene. Vi mener at disse styringsorganer er innsatt av Herren selv som konstituerende kirkeelementer. Vi tror dette læreembete fortolker Kristi åpenbaring autentisk og garanterer for kirkens enhet. Det går en strak linje fra Kristi ene kirke til den katolske kirke i middelalderen og frem til vår kirke i dag. Identiteten er som den blomstrende plante til det spirende frø. Hvis noen bryter med paven (østkirkens skisma), distanserer de seg i en viss grad fra Kristi ene kirke. Hvis de også bryter med de rettmessig valgte biskoper (den historiske suksesjon), er bruddet alvorligere."

Det var dette siste som skjedde under reformasjonen. Samtidig ble, som pater Olav understreker, "troselementer som for oss er dyrebare, kastet overbord: Den kirkelige tradisjon, fem sakramenter, purgatoriet og bønner for de avdøde i denne rensesestilstand, forholdet tro og gjerninger, et mer optimistisk menneskesyn, vår forståelse av helliggjørelsen, mariologien, de helliges forbønn, messen som et offermåltid, et liv etter de tre hellige løfter (klostervesenet)."

Dette skrives ikke for å hevde en slags katolsk særeie til historien, eller for å egge til konfesjonell strid, men for å klargjøre katolsk ståsted. Finnes der ingen broer fra det ene ståsted til det annet? Jovisst gjør det det! Og her tyr vi igjen til pater Olav: "Den norske lutherske kirke har i nødens time - danskekongens voldelige innførelse av reformasjonen - videreført den kristne arv så langt det etter omstendighetene var mulig. Det skal vi være taknemlige for. Og så må det tilføyes at den trosskatt vi har felles, veier tyngre enn det som skiller."

Gode grunner til glede i pinsen. Men også til ydmykhet og økt innsats for kirkelig enhet. UKJ

Paven fyller 75 år - og antyder helsesvikt

"Dere tilhører det tredje årtusen, mens jeg - nåvel, vi får se," sa paven noe resignert til en skare unge i forbindelse med 450-årsmarkeringen for konsilet i Trient. Det er første gang paven, som fylte 75 år den 18. mai, har gitt slike signaler; i sine uttalelser - og senest i det ferske rundskrevet "Evangeliium vitae" - har han ofte henvist til det nye årtusen som står for døren, men da alltid underforstått at han skulle møte det som kirkens leder.

Pavens ord denne gang var utenom programmet og kom som en overraskelse ikke bare på de unge, men også på folk i pavens eget følge. Pavens betroelse - om man kan kalle det det - kom i form av en tilføyelse til den offisielle tale han fremførte. "Han så ut som han virkelig ga uttrykk for noe han selv fryktet," var kommentaren fra en i pavens følge, melder Catholic Herald.

450 år siden Tridentinerkonsilet Under markeringen nylig av 450-årsdagen for konsilet i Trient viste paven til fremskritt i dialogen med "våre brødre, reformasjonens arvinger," skriver Catholic Herald. Han ga uttrykk for lovende utsikter til at ytterligere hindringer kan ryddes av veien. Det antas at paven her særlig har i tankene spørsmålet om rettferdiggjørelse ved troen alene. Enighet her kan åpne for "konvergens på flere punkter" når det gjelder andre gamle stridsspørsmål.

Tridentinerkonsilet ble innkalt i 1545 av

4 Aslaug Espe: Fremmedfrykt og forbønn

Å be sammen med andre og for andre er et godt middel til å overkomme usikkerhet, engstelse og frykt overfor det fremmede og de fremmede, skriver Aslaug Espe i denne artikkelen, opprinnelig et innlegg ved et seminar i fjor vår om "Fremmedfrykt, innvandrere og fremmedskepsis i Norge - hva kan vi gjøre?", arrangert av Kommisjonen for rettferdighet og fred (Oslo Katolske Bispedømme).

Hun viser til erfaring både fra flernasjonalt og flerkirkelige bønnefellesskap og, selvsagt, fellesskapet i den hellige messe: "Ved åpent og ærlig å dele med hverandre, ble vi bundet sammen."

Det virker som om frykt i stor grad styrer våre liv. Vi er redde for det som er fremmed. Vi er redde for det som er annerledes. Norske katolikker er redde for utenlandske katolikker. Utenlandske katolikker er redde for norske katolikker. Såkalte radikale katolikker er redde for konservative og omvendt. De som er fremmede, ukjente, annerledes virker truende på oss og gjør oss redde. På en måte så blir de våre "fiender".

I Lukas 6.27-28 heter det: "Elsk deres fiender, gjør godt mot dem som hater dere, velsign dem som forbanner dere, og be for dem som krenker dere".

Når Gud ber oss om å elske våre fiender, gjøre godt mot dem, velsigne

dem og be for dem, så ber han oss om noe helt umulig. De som krenker oss, kan vi kanskje forsone oss med og etterhvert elske. Men hva så med de som forbanner oss eller hater oss? Da blir det straks mer komplisert, for det er vel egentlig umulig å elske sine "fiender".

Bare den Hellige Ånd kan lære oss å elske. Kjærlighet er frukten av den Hellige Ånds arbeide i oss. Det er derfor viktig at den Hellige Ånd får sjansen til å arbeide i oss. Vi må avsette tid til Gud, til bønn.

Derfor vil jeg snakke om bønn. Først vil jeg kort si noe om *betydningen av bønn*, så vil jeg ta for meg en form for bønn, nemlig *forbønn* og til slutt vise hvordan all vår bønn og forbønn når sitt høydepunkt i *messen* som utgjør hjertet i vår bønn.

Om betydning av bønn

Jesus sier: "Bli i meg, som jeg i dere. Som vinranken ikke kan bære frukt av seg selv, men bare i forening med vinstokken, slik kan heller ikke dere bære frukt uten å bli i meg" Johs.

15.5).

Jo mer vi øver oss opp til å finne tid til å møte Gud, desto mer vil vi oppdage at Gud er med oss alltid og overalt. Vi vil bli i stand til leve våre aktive liv i verden, samtidig som vi forblir i den levende Guds nærvær, sier Henry Nouwen.

Maria i Medjugorje i Bosnia-Herzegovina oppfordrer oss til å gi Gud plass i våre liv, avsette tid til bønn og la vår bønn bli en hjertets bønn og ikke vanemessig omgang med Gud.

Mer enn noe annet oppfordrer Maria oss til å be. Hun sier at bønnen må bli vårt daglige brød. Den må bli levende og stige opp fra dypet av vårt hjerte. Dess mer vi ber, dess lettere blir det å be. Dersom vi er utholdende i bønnen, vil vi etterhvert lengte mer og mer etter å be og etter å være i Guds nærvær. Hun fremhever at det bare er den Hellige Ånd som kan lære oss å be og gjøre bønnen levende i oss. Vi må derfor daglig be om den Hellige Ånd: "Be slik at dere kan motta Sannhetens Ånd, som vil inspirere dere til bønn," sier Maria til ungdommene i Medjugorje. Bønn er veien til fred og til forsoning: indre fred, fred i familien, fred i menighetene, fred i kirken og i verden.

Kristi forbønn

I Bibelen leser vi at Jesus ba for andre mennesker. "Simon, Simon. Satan har krevd å få sikte dere som hvete. Men jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte" (Luk. 22.31-32).

I sin yppersteprestlige bønn ba Jesus: "For dem ber jeg, - ikke for verden, men for dem som du har gitt meg, fordi de er dine... Hellige Far! Bevar i ditt navn dem du har gitt meg, så de kan være ett liksom vi... Jeg ber

Aslaug Espe er to-barnsmor, spesialpedagog og fra St. Hallvard menighet, Oslo. Sammen med sin mann startet hun en norsk, økumenisk 'avlegger' av det internasjonale katolske nettverk "Tro og lys" for psykisk utviklingshemmede og deres familier. Hun er nær knyttet til karmelittisk spiritualitet.

pave Paul III og avsluttet 8 år senere under pave Pius IV. Konsilet markerte det endelige brudd mellom den katolske og den protestantiske kirke.

Pavens kommentarer kommer to måneder etter at en tysk luthersk delegasjon overrakte ham et 'fredsdokument' som gjentar tidligere lutherske erklæringer om at protestantenes fordømmelser av den katolske kirke i tiden rundt Tridentinerkonsilet "ikke lenger opprettholdes". Teksten forsikrer paven om at lutheranerne er villige til formell tilbakekalling av fordømmelsene.

Man hadde lurt på om paven ville benytte anledningen i Trient til å proklamere - i katedralen der konsilet ble holdt den gang - at man på katolsk side var villig til å trekke tilbake sine fordømmelser fra dengang da, men det skjedde ikke. Paven oppfordret dog protestanter og ortodokse til å være med i markeringen av år 2000. Og han ba dem "oppmuntre alle som, drevet av lidenskapelig økumenisk iver, vier sitt liv til historiske og teologiske undersøkelser, og som derved - i dialogens klima - forbereder grunnen for ny, full og hel kristen enhet".

Statskirke?

"Jeg hater ordet statskirke," sier biskop Per Lønning. "Grunnen er at det ikke er kirkens navn. Kirken er ikke eiet av staten, og staten kontrollerer ikke kirken. Vi kan like godt snakke om kommunekirken. Det har vært en rivende utvikling den siste menneskealder med blant annet at tilsetning av prester er overført bispedømmerådene. Jeg ønsker at vi skal få en enda friere kirke. Den norske kirke er såvisst ikke en statskirke."

AGDERPOSTEN

ikke for dem alene, men også for dem som ved deres ord kommer til å tro på meg" (Johs 17.9,11 og 20).

Hva er forbønn

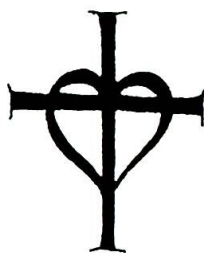
Dietrich Bonhoeffer sier at forbønn ikke er noe annet enn å føre sin bror eller søster fram for Gud og se ham/henne foran korset som et menneske som behøver Guds nåde og kjærlighet. Foran korset forsvinner alt som virker frastøtende. Jeg ser min bror/min søster med all sin nød og alle sine svakheter. Dette kjennes så vanskelig og tungt. Det er som om det skulle være meg selv. Jeg kan egentlig bare be: "Herre, ta deg av ham eller henne".

Bonhoeffer sier videre at forbønn er å unne andre det vi selv har fått, nemlig å bli stilt fremfor Kristus og få motta hans barmhjertighet. Forbønn tilhører med andre ord vår daglige tjeneste for Gud og for vår neste.

Vi får være Guds medarbeidere, sier Wilfrid Stinissen. Frivillig har han lagt en del av sin makt i våre hender. Han lar det avhenge av vår bønn, av vår aktive innsats, om visse ting skjer eller ikke. Han gir oss ansvar. Han viser oss respekt.

Bonhoeffer sier at det skjer noe når vi ber: "Et kristent fellesskap vil gå under om vi ikke alle ber for hverandre. Vi kan ikke lenger hate, fordømme eller frykte brødre og søstre som vi ber for, hvor besværlige de enn er for oss i det daglige liv. Kanskje har til og med utseende til vedkommende skapt motvilje i meg. I forbønnen får han mer og mer trekkene til ham Kristus døde for. Han får den tilgitte synderens ansikt. Dette er en fantastisk opplevelse som en får gjennom å

be for andre". Det fins ikke noen personlig motvilje, spenning eller motsetning som vi ikke kan beseire ved hjelp av forbønn, i følge Bonhoeffer. Han kaller forbønnen et renselsesbad, som hver enkelt av oss og fellesskapet behøver hver dag.

Hvordan skal vi be?

Vi må la bønnen komme fra dyppet av vårt hjerte. Vi må være engasjert i den. Forbønn må ikke bli en mer eller mindre mekanisk oppramsing av navn på personer vi ønsker å be for.

Wilfrid Stinissen gir et eksempel på hvordan vår forbønn bør være. Han viser til et brev skrevet av sr. Elisabeth av Treenigheten. Hun var karmelitsøster. Da hun skrev brevet var hun svært syk og visste at hun skulle dø. Hun skrev til sin venninne, Françoise de Sourdon:

Hvor jeg elsker kveldsmøtene våre (det vil si når Elisabeth ber for Françoise). De er som et preludium til den communion som snart skal begynne mellom våre sjeler fra himmelen til jorden. Det kjennes som om jeg står bøyd over deg som en mor. Jeg slår øynene opp og ser på Gud. Siden vender jeg dem mot deg og utsetter deg for strålene fra hans kjærlighet. Jeg taler ikke med ham om deg. Han forstår meg og foretrekker at jeg er taus.

Det er en levende kontakt mellom Elisabeth og Gud og mellom Elisabeth og Françoise, som hun ber for. Elisabeth vender seg først til Gud og siden formidler hun denne Gudskontakten til sin venninne. Elisabeth fungerer som en forbindelseslinje.

Et annet eksempel på hvordan vi kan be for andre har jeg også hentet fra Wilfrid Stinissen:

Når du ber for et annet menneske, kan du i fantasien legge hendene på hans eller hennes hode og la Kristi lys og kraft strømme via hendene dine inn i dette menneske. Dette er ikke bare et bilde. Det fins en virkelighet som tilsvarer bildet. Bildet er et middel som hjelper deg til å leve deg inn i virkeligheten. Du kan se hvordan det menneske du ber for i sin tid blir fylt av Kristi liv og lys, hvordan det blir forvandlet og guddommeliggjort.

Felles bønn en styrke

Det er en enestående styrke i felles bønn, heter det i Bønneboken. "Såfremt to av dere blir enige om å be om noe, skal dere få det av min Far i himlene, hva det enn er." sier Jesus. "For der hvor to eller tre er kommet sammen i mitt navn, der er jeg selv iblant dem" (Matt.18.19). Jeg har selv opplevd felles bønn som en styrke, som hjelper meg til å be.

Det oppstod spontant en økumenisk bønnegruppe i Ås da en bosnisk kvinne, etter å ha besøkt sin datter i Ås, valgte å dra tilbake til Tuzla i Bosnia. Da hun dro tilbake, var situasjonen ganske vanskelig i Bosnia. Å dra virket meningsløst på oss. Men hun hadde en voksen sønn i Tuzla. Hun trodde fortsatt at det var mulig å gjøre noe

I utrygghetens tidsalder er det lett å gjøre "de andre" til syndebukker, skriver John Stanghelle i *Vårt Land*: "Fra et kristent ståsted er det naturlig å gå inn i den gode strid mot fremmedfrykt og rasisme med klar bibelsk motivasjon. Det er synd - et brudd på Guds gode vilje - å være rasist, og jeg skulle ønske at den norske kirkes biskoper ville kjøpe den beleilige tid og sende ut et hyrdebrev med utgangspunkt i Bibelens kjærlighetsklare ord om en kristens plikt mot 'den fremmede' ved frigjøringsjubileet.

For holdningskampen ble ikke avsluttet den 8. mai 1945 - og det er også nokså naivt å tro at bare folk blir opplyste nok, vil fremmedfrykten falle. Derfor må opplysningsarbeid kombineres med konkret handling, og erfaringene med kirkeasyl viser at det er godhetens og solidaritetens potensiale i det norske folk som best forløses når holdninger blir utfordret av det konkrete. Ofte kan forholdet 'jeg er ikke rasist, men...' lakmusetes i møtet med konkrete mennesker og konkrete situasjoner."

Livsfarlig holdning til utviklingslæren "I noen deler av kristenheten er det dessverre fortsatt moderne å konstruere opp en konflikt mellom en vitenskapelig begrunnet utviklingslære og Bibelens skapelsesberetning. Noen slik motsetning eksisterer etter mitt skjønn ikke," sier Olav Hilmar Iversen, professor emeritus, dr. med og dr. philos., ifølge "Kastanjebladet", menighetsblad for Frogner menighet i Oslo.

"Dersom vi forleder vår ungdom til å tro

6

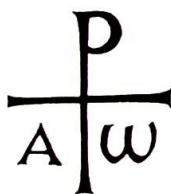
for å stoppe "galskapen". Så hun dro. Datteren og noen av dem i Ås som står henne nært, syntes at morens valg var vanskelig å akseptere. Vi kjente oss hjelpeløse. Vi bestemte oss for å begynne en bønnegruppe. Gruppen begynte å møtes hjemme hos oss mens den bosniske kvinnen enda var i Norge.

Bønnegruppen fortsetter å møtes en gang i måneden. Vi møtes fast hjemme hos meg og ber sammen i kapellet. Gruppens hovedfunksjon er forbønn: å be for en spesiell bosnisk familie, samt for fred i ex-Jugoslavia. I tillegg til de månedlige samværene, forplikter hver enkelt seg til å be daglig. Vi har til og med avtalt tidspunkt, hver kveld klokken 9.00. Vel halvparten av dem som deltar tilhører den lutherske kirken, resten er katolikker. Vi er tilsammen 8 personer i gruppen. I begynnelsen var vi usikre på hvordan vi kunne be sammen. Lutheranerne var blant annet usikre når det gjaldt vår stille bønn. Vi katolikker var usikre på deres frie bønn osv. Etter første møtet begynte vi å snakke sammen om det som gjorde oss usikre og redde. Vi konsentrerte oss om vår egen usikkerhet og redsel og ikke om alle feilene og manglene vi så i de andre. Etter dette forsvant mye av usikkerheten og redselen. Vi er ikke lenger redde for å høre om hverandres tro. Det at vi delte vår usikkerhet og redsel istedenfor å angripe hverandre eller fordømme hverandres måte å praktisere tro på, knyttet sterke bånd mellom oss. Det oppstod *felleskap* i stedet for splittelse. Det at vi er forskjellige opplever vi som en berikelse og ikke som en trussel. Vi opplever at felles bønn binder oss sammen.

Ei bosnisk jente, som er med i

gruppen, sier dette om hva forbønn betyr for henne og for familien hennes:

Når jeg ikke kan se noen løsning på problemene, når jeg føler meg desperat og ikke har noen kraft eller vilje til å fortsette og leve, når det virker som alt går meg og oss i mot, når jeg føler meg alene og ikke elsket og ønsket, da opplever jeg at jeg får ny styrke og nytt håp gjennom bønn, alene og sammen med andre. Gjennom bønner opplever jeg også at jeg og min familie blir beskyttet og tatt vare på.

Vår forbønn og Kristi forbønn

De eksemplene jeg har trukket frem viser oss at: 1. Det skjer noe med oss når vi ber. 2. Det skjer noe i forholdet mellom den som ber og dem vi ber for. 3. Det skjer noe med dem vi ber for.

I Bønneboken heter det: All bønn bygger på forbønn, på Kristi bønn for oss. I vår avmakt kommer Ånden oss til hjelp. I Hebreerbrevet kan vi lese at "han alltid lever og går i forbønn for oss (Hebr 7.25). Han gjør menneskeheten tilstedeværende overfor Gud. Han er vår bror og vi kan påkalle ham, be til ham. Kristi forbønn er enestående fordi Kristus er både Gud og menneske. Når Kristus frembærer seg selv for Faderen, tar han oss med, slik at Faderen ser oss i ham.

Enestående er forbønner også ved at Kristus overgir seg på våre vegne. Der vår forbønn er en håndrekning til andre, der går hans forbønn over i offer - "et offer en gang for alle, da han ofret seg selv" heter det i Hebreerbrevet (Hebr. 7.27). Det er denne bønn og dette offer som bærer vår bønn og gjør all vår bønn og forbønn fruktbar.

Messen

Derfor er messen, der vi feirer Kristi offer, høydepunktet og hjertet i vår bønn. "Her samles alle tråder," heter det i Bønneboken. "Her krysses alle veier. Her møtes alle som lever i Kristus, de levende såvel som de døde, i kjærlighetens og forbønnens fellesskap". I messen kan vi be om de helliges forbønn, samtidig kan vi be for alle som trenger vår forbønn: vi kan be for alle som skaper frykt i oss. Vi kan be for dem som er annerledes, at de må få lov til å være seg selv. Vi kan be for de fremmede og ukjente som truer oss. Vi kan be om at vi må begynne å vise omsorg og kjærlighet for hverandre. Kanskje kan vi i fantasien legge hendene på våre "fienders" hode, de i menigheten som vi er redde og frykter, og la Kristi lys og kraft strømme via hendene våre og inn i dem, slik at de kan bli fylt av Kristi liv og lys og bli forvandlet og guddommeliggjort.

De hellige ber for oss i himmelen. Vi ber for hverandre på jorden. Vi ber om fred og forsoning og alt skjer i Kristus. I de helliges forbønn er det plass til alle. La oss be om at det også i vårt kirkelige fellesskap må bli plass til alle.

at det ikke går an å være bekjennende kristen og samtidig akseptere utviklingslæren, står det for meg som en av de sikreste metoder til avkristning av neste generasjon. Slik holdning er livsfarlig for kirkens fremtid,” mener professor Iversen.

Bli som barn!

Vi burde våge å være litt mer som barn, sier skuespiller Lise Fjeldstad: “Vi voksne blir flau: faller vi på isen, undersøker vi aller først om noen så at vi falt. Deretter reiser vi oss opp så ubesværet vi bare kan, og kjenner ikke engang etter om vi har slått oss.

Men senere merker vi at det gjør vondt.

Barna er annerledes: de spør om hjelp. Vi må våge å være barn. Jesus selv sa at vi skulle bli som barn. Han sa at barna skulle komme. Enda sikrere, om visdommen i det å være barn: vår voksne fornuft står ofte i veien for tro. Barna har ikke slike sperrer.”

STAVANGER AFTENBLAD

7

Kristen først, så palestiner

Jadallah Shidade er prest i den lutherske kirken på Vestbredden. Selv om kirken formelt er ung, understreker han den lange kristne tradisjonen han og menigheten (knappt 400 medlemmer) står i: tradisjonen går helt tilbake til aposteltiden. Kirken preges av et bredt sosialt engasjement der innsatsen skjer uten hensyn til rase eller religion. Menigheten driver f. eks. seks skoler med til sammen 2.200 elever, leser vi i bladet “Hilsen fra Diakonhjemmet”.

Shidade går ikke lett vint inn i samfunnsproblemen. Han er palestiner og området han bor i, var tidligere en del av Jordan. Nå lever han under okkupasjonsstyre fra Israel. Jeg er kristen først, og så palestiner, sier han selv, og han kjemper for rettferdighet og håp. Men også for en bedring av velferden som er nødvendig for å skape fred. “Det viktigste er at folket får tro på fremtiden.”

Som kristen leser Shidade Bergprekenens ord med alvor: det onde skal overvinnnes av det gode. “I møte med den undertrykkende stat må du gjøre motstand. Men jeg kan ikke - som frigjøringssteolog - rettferdiggjøre kamp med voldelige midler. Når jeg deltar i motstanden, er det ut fra en individuell vurdering,” sier den palestinske presten, som ikke vil gjøre dette til generell regel. Derfor oppfordrer han ikke menighetens ungdom til å delta i intifadaen. I tiden da også kristne ungdommer kastet stein, var det ikke ut fra mobilisering i menigheten, men ut fra hva hver enkelt ungdom fant riktig for seg selv.

Intifadaen har nesten lyktes, sier Shihade, men det trykket den er møtt med fra israelernes side, har ødelagt mye. Unge menn er i fengsel, de eldre sitter alene. Folk er uten sykeforsikring og arbeidsinntekt. Menighetens oppgave blir å utføre samaritanens tjeneste.

“Nonnene på St. Frans”

“De kom til Larvik i mars, på en av vinterens verste dager. Barbente og i sandaler. De kom med 'Peter Wessel', i en hestetransport som var merket Racehorses. Neppé ante noen at i denne vognen satt det tre nonner fra England, medbringende alt sitt jordiske gods, på vei til å starte virkeliggjørelsen av et kall, en visjon, nemlig å bygge kloster i Larvik.” Slik skrev Østlandsposten i et stort oppslag i sin påskelørdagsutgave. Avisen hadde vært på besøk hos St.Klarasøstrene, siste skudd på klosterstammen i vårt land. Ordenen, grunnlagt av den hellige Klara av Assisi (1194-1253), har aldri før vært å finne i Norge - det nærmeste de har vært, er Roskilde, København og Odense hvor det i middelalderen fantes “klarisse”-klostre - ordenens tyske navn. I England kalles de “Poor Clares”.

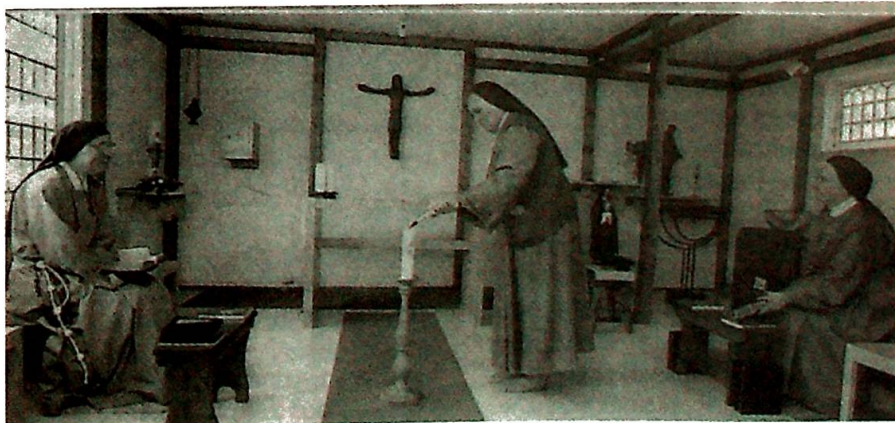
Men hva bringer så fire St.Klarasøstre - nr. fire kom pr. fly medbringende klosterkatten Pica! - i alderen 53 til 77 år fra England til Norge, og Larvik? I forbindelse med 800-årsdagen i fjor for St.Klaras fødsel, ble alle St.Klarasøstre spurt om de kunne tenke seg å stifte nye kommuniteter. “Elaine, Clare og Frances var blant de spurte, og de ønsket

seg til Norge. Elisabeth, opprinnelig amerikansk, kom senere med.” Kontakt med Norge kom i stand - og foreløbig bor de altså 'ovenpå' i St. Frans kapell, som ble innviet i 1991. Og som til overmål har en kirkeklokke som heter St.Klara! Ønsket er et eget kloster - med en have å vandre i.

St.Klarasøstrene lever “et nøysomt liv viet til Gud”, noterer Østlandsposten. “De har sju tidebønner hver dag, og de stiller seg åpne for mennesker som trenger deres hjelp.”

“Hva vil dere leve av?” undrer intervjuer Eva Aaserud. “Gud sørger for det,” svarer sr. Elaine. “Vi har aldri manglet noe, og vi vil heller ikke komme til å mangle noe. Noe lager vi for salg, sr. Elisabeth har allerede vært og funnet drivved som hun skal bruke til tregjenstander.”

En av de fire, sr. Clare, er “spesielt glad for å være i Norge,” forteller Østlandsposten. Hun føler samhørighet med landet fra krigens år: “Jeg var gift med en flyger i Royal Air Force. Han forsvant under et oppdrag, og det gikk faktisk nesten tredve år før jeg fikk bekreftet at han var skutt ned i Norge. Det var under et tysk angrep på Sola. Først da jeg fikk denne beskjeden, fikk jeg fred, og senere søkte jeg St.Klarasøstrene,” forteller sr. Clare.

Vanskelig å være kristen i Israel

Det er tungt for oss som er kristne i dette landet å se hvordan turistene kommer hit, farter rundt for å besøke hellige steder, gå på hellige stier og berøre, kanskje kysse, hellige stener. Men de glemmer å besøke eller kysse oss som er de levende stenene i dette landet.

Det var den lavmælte, inntrengende appellen han hadde å gi, erkediakon Riah

Abu-El'assal i den anglikanske menigheten i Nazaret da biskop Sigurd Osberg og en gruppe fra Det Norske Bibelselskap feiret gudstjeneste i den anglikanske kirken i Nazaret i januar. Erkediakonen brukte et bilde fra en av Jesu liknelser da han skulle beskrive de kristnes situasjon: Dere ser på oss som den barmhjertige samaritan - selv ser vi på oss som han som ble slått halvt ihjel, og ble etterlatt halvdød i veikanten.

Andelen kristne synker stadig i landet der Jesus ble født og vokste opp. For noen tiår siden var andelen kristne mellom 15 og 20 prosent, nå er den mellom 2 og 3. Dels henger dette sammen med lavere barnetall i de kristne familiene enn i muslimske og ortodokse jødiske familier, men den viktigste forklaringen er en massiv utvandring av kristne. Det er for vanskelig å være kristen i Jesu hjemland, mener mange.

NYTT OM BIBELEN

8 Omkring en kronikk: Antikatolsk sitatmontasje

Som en del av St.Olavs lesere vil være kjent med fra presse og radio, fremsatte journalist *Alf Biem* nylig på kronikkplass i *Aftenposten* anklager mot Den katolske kirke i Norge og tidsskriftet *St.Olav* om "konsekvent, energisk og langvarig jødehets gjennom nærmere halvannet hundre år".

I en motkronikk gikk *Bernt Eidsvig* - kirkehistoriker og fast medarbeider i *St.Olav* - på bladets vegne anklagene kritisk etter i sømmene. Hans svar tør være kjent for en del av våre lesere, men bør nå flest mulig og gjengis derfor i sin helhet.

På kronikkplass 24. april ('Dette visste Jo Benkow neppe noe om') fremsetter journalist *Alf Biem* tre alvorlige anklager mot Den katolske kirke i Norge og tidsskriftet *St.Olav* :

- Kirken i Norge har bedrevet "konsekvent, energisk og ondsinnet jødehets gjennom nærmere halvannet hundre år", regnet fra 1843.
- "*St.Olav* gikk Vatikanet en høy gang når det gjaldt distribusjon av ondsinnet jødehets, fra det begynte å utkomme og til 1940."
- "*St.Olav* utnevnte Hitler til 'Tysklands redningsmann'."

Den første av disse beskyldninger er sensasjonell: Den katolske kirke i Norge har utbredt antisemittisk propaganda fra 1843 og inntil for et par år siden, og det har den gjort "konsekvent" og "energisk". Dette kommer som en overraskelse på norske katolikker og er bemerket med forferdelse av andre. Påstanden er ubegrunnet, og selvom man skulle sette likhetstegn mellom kirke og tidsskrift og godta Biems sitatmontasje,

gjenstår 100 år som det ikke er redegjort for. De nålevende norske katolikker har krav på å vite hva de beskyldes for, dvs. hvordan de skal ha spredt "motbydelig jødehets". Skulle *Biem* ha rett, må menn som pater Hallvard Rieber-Mohn og biskop J.W. Gran ha stått i spissen for et antisemittisk foretagende. Dette er absurd.

Det er et vanlig trekk i antikatolsk propaganda å hevde at katolikkens ugjerninger er inspirert av Roma. Så skal man ikke overraskes over at *Biem* fremsetter som et faktum - ikke en påstand - at også Vatikanet drev "distribusjon av ondsinnet jødehets", i det minste i perioden 1889-1945. Ambivalens overfor jødene og unnlåtelsessynder fra Romas side bestrides ikke, men anklagen om at Vatikanet var en antisemittiske propagandasentral, er gal. Likeledes er forestillingen om at katolikker verden over adlyder ethvert ord fra pavens munn, på godt og ondt:

Da Dreyfus-saken raste som verst i 1899, prøvde pave Leo XIII å gripe inn mot den utbredte jødefiendtlighet i den franske kirke. Han ble

ikke adlydt; en del franske geistlige demonstrerte ved denne anledning med å lese messer for at Paven skulle omvende seg fra sin jødevennlighet!

Det tjener imidlertid den tyske geistlighet til ære at de, til tross for alvorlige trusler fra nazistenes side, leste pave Pius XI encyklika *Mit brennender Sorge* fra sine prekestoler palmesøndag 1937 (teksten var smuglet inn i landet. *St.Olav* anmerk.) Her ble nazistisk raselære fordømt som avgudsdyrkelse (avsnittet gjengitt i *St.Olav* s.å. s. 142). I det tunge året 1938 talte Pius XI enda tydeligere:

Hvorledes kan en kristen overhodet være jødemotstander? Ingen kristen har lov til å ha noen som helst forbindelse med antisemittismen, for i åndelig henseende er vi alle semitter.

Den jødiske historiker *Pinchas Lapide* (i *Rom und die Juden*, 1967) fremholder at Pius XI tok offentlig avstand fra nazismen 48 ganger.

Den religiøse antisemittisme har en trist økumenisk historie: alle store kirkesamfunn har sitt å svare for. Som den eldste og største kirke, skal det medgis at den katolske kirke bærer et særlig ansvar. Den teologiske antijudaisme var imidlertid ikke rasistisk: Kirken har ikke tatt

Aldri var Jesu ord kvassere!

“Jesu liv er ei forteljing om å sprengja grenser, bryta diskriminering, inkludera dei utstøytte,” sier teologiprofessor Berge Fur-re. “Farisearane er motstykket - moralista-ne med sitt på det turre som feller domar over 'dei andre'.

Aldri var Jesu ord kvassare enn mot slike - mot dei velberga med sitt på det turre som støyter ut dei som er 'annleis'.”

AFTENPOSTEN

Verdens flyktningeproblem - og Norge
Tall fra FNs høykommissær for flyktninger viser at omkring 45 millioner mennesker er på flukt i verden. Tall fra Utlendingsdirektoratet viser at Norge ga politisk asyl til sju personer i 1994. Humanisme på høyt plan, noterer bladet Folkeveit.

Hemmeligheten ligger i tilbedelsen
“Jeg har noen ganger hatt gleden av å være gjest i et kloster der mennesker lever timevis i bønn hver dag,” sier Halvor Nordhaug i Luthersk kirketidende. “Ofte er jeg blitt betatt av den milde latteren som hos mange bobler nesten uten opphør, til tross for at de må forsake så mye av slikt som vi regner til det gode liv. Hemmeligheten ligger i tilbedelsen. De som tilber, er ikke limt fast til sin egen dagsorden, men har sluppet taket og gitt seg over. Derfor ler de.”

9

avstand fra noe menneske pga. rasen. Derimot har kirkens menn i lange perioder og med forskjellig begrunnelse godtatt eller oppfordret til overgrep på jødisk troende mennesker. Den katolske kirke har også forfulgt protestanter og ortodokse og - for den saks skyld - vært forfulgt av disse, men de kristne ugjer-ninger mot jødene står i en særstilling. De kristne kan heller ikke fritas for et indirekte ansvar for den rasistiske anti-semittisme; grunnen var godt forberedt

Tidsskriftet *St.Olav* sakset og trykket jødefiendtlige historier fra utenlandsk presse fra 1889 og noen årtier fremover; også i redaksjonelle kommentarer ble det gitt uttrykk for antijødiske holdninger.

Uten forbehold er denne ulykkelige del av *St.Olavs* historie forlenget erkjent og med skam bekjent, bl.a. av Hallvard Rieber-Mohn i hans redaktørtid (1959-66) og av den nåværende redaktør Unni Klepper Joynt, senest av undertegnede i en artikkel i nr. 11/12 ifjor.

Hvor omfattende var de jødefiendtlige skrivelser? “Knapt et nummer av bladet i det nevnte tidsrom (1889-1940) utkom uten en eller annen form for jødehet,” hevder Biem. En gjennomgang av årgangene 1929-1940 viser: I de drøyt 600 numre som ble utgitt, står det til-sammen 23 artikler og meldinger om jødene, sionisme e.l. (med forbehold om at noe kan være oversett). Syv av disse har en uvennlig eller fiendtlig karakter; åtte er positive eller uttrykker sympati for jødene. De øvrige er nøytrale eller rene nyhetsmeldinger.

St. Olav utnevnte Hitler til “Tysk-

Fra Alf Biems kronikk:

Man hadde, hevdet den norske katolske kirkens offisielle organ, fått inntrykk av «at alle vesteuropeiske folk står samlet om å brennemerke Tysklands optreden (mot jødene) som «en kulturell verdensskam». Men dette var heldigvis galt: I Frankrike holdt «en ny antisemittisk bølge» på å oppstå, og i «England fins i alle samfundsklasser også en sterk anti-semittisme, – som egentlig ikke kan forbause hos en nasjon som er så rasestolt ... som den engelske ... Helt utpreget er jødehatet i Europas østlige stater ...».

Altså: Hipp, hurra for økende jødehat i Europa.

lands redningsmann”, skriver Biem. Det er ikke lett å se hvor utnevnel-sen står; han må sikte til en karakteristikk av marsjall Pilsudski: “I den store almenhets bevissthet var han for Polen hva Mussolini er for Itali-en, Horthy for Ungarn og Hitler for Tyskland: redningsmannen ut av uføret” (1935, s. 182) Hva man enn kan mene om innholdet i dette: “den store almenhet” i Polen, Italia, Un-garn og Tyskland var ikke *St.Olav*. Den samme årgang av bladet inneholder overskrifter som: “Kristen-domshatet i Tyskland”, “Vatikanet og kulturkampen i Tyskland” og “Nazi mot Rom” . . .

I 1935 skrev forøvrig Sigrid Undset - den gang redaksjonsmedlem i *St.Olav* - artikkelen “Fortschritt, Rasse und Religion”. Her reduserte hun den nazistiske rasemytologi til ønsketenkning og historieforfalsk-ning. Nazipressen forlangte straks hennes bøker fjernet fra biblioteker og boklader, og fikk det som den ville.

Nå var det ikke Sigrid Undset som var ansvarlig for jødiske pletter på *St.Olav*. Redaktør fra 1932 til 1938 var mgr. Henrik Irgens som Biem utnevner til biskop. Irgens var tyskvennlig og langt fra fri for anti-jødiske fordommer. Han kunne skrive klokt og innsiktsfullt om jødene, men uten foranledning slå over i uverdige generaliseringer.

Hva er status for forholdet mellom jøder og katolikker i dag? Alle katolikker er forpliktet på Det annet Vatikanonsils dokument *Nostra aetate* (1965) som en gang for alle avviker de skrekkelige teser om jødernes kollektive skyld for Kristi død og “forkaster, med Bibelen som støtte, ethvert anti-jødisk opplegg i forkynnelsen, såvel som fortidens grusomme legender” (siteret fra innledningen). Pave Johannes Paul II har ført Konsilets linje videre; diplomatiske forbindelser med Israel ble endelig opprettet i 1993. Ikke minst må det bemerkes at Paven gjentatte ganger har utfordret sine landsmenns tradisjonelle jødefiendtlighet. Dette er forhåpentlig skritt på veien mot forsoning mellom jøder og katolikker.

Alf Biem begynner sin kronikk med å uttrykke begeistring for Jo Benkows bok 'Det ellefte bud': “Den har noe å lære oss alle, hva angår å vise toleranse, forståelse, respekt for alle, uansett 'rase', religi-on, hudfarve og hva ellers.”

Det er en merkelig innledning på en antikatolsk tirade.

(I sin motkronikk valgte *St.Olav* bevisst å holde utenfor at Biem i 1952 i bokform fremsatte lignende anklager; det syntes mest sakssvarende.)

Syndens geografi

"Syndens geografi er mangfoldig," leser vi i bladet "Akt", som utgis av Norges kristelige studentsforbund. "I Australia har enhver luthersk kirke med respekt for seg selv sitt eget vinmerke. På Vestlandet er det synd å danse - i Brasil og Sør-Afrika synd å la være. På motorveien nordover langs østkysten av USA dukker plutselig en reklamepla-

kat opp. Motivet er velkjent: et svermende par i romantisk solnedgang. Men påskriften overrasker desto mer: Holy Spirit Baptist Church - The Place Where Young People Meet. At selv de frommeste kormiljøer kan fungere som alternative. . . tja, 'sjekkesteder' om man vil, er vel ingen hemmelighet. Men derfra til å reklamere med det!"

Samles vi om Vårherre. blir det økumenikk!

"Splittelsen mellom kirkene varer så lenge selvsentrerte ledere holder på med sitt," sier den svenske biskop Marin Lønnebo. "Samles vi om Vårherre, blir det økumenikk, med nødvendighet. Jeg leste en bønn av Dom Helder Camara der han takker Gud for andre religioner. Så befriende!"

10 Michel Beckers: Om filmen "Priest"

"Ondsinnnet antikatolsk", "billig", "en latterliggjørelse"! Det var noen av de anklager kardinal John O'Connor kom med mot filmen "Priest" i bispedømmet New Yorks avis, uten selv å ha sett filmen. Vår anmelder, sogneprest Michel Beckers i Bergen, har sett den. Her er hans inntrykk.

Den engelske filmen "Priest" (manus Jimmy McGovern, regi Antonia Bird) går nå på norske kinoer; en film som fremkaller mange tanker og følelser - og som engasjerer. Det er ikke bare sølibat, homofili og incest som tas opp til diskusjon: Den egentlige, grunnleggende konflikten er dehumaniseringen, umenneskeliggjøringen, av en kirke som forkynner inkarnasjonen - det at Jesus ble menneske - og som oppfordrer menneskene til å bli mennesker.

Jeg har bare sett filmen én gang sammen med to kolleger. Jeg hadde lest noen kommentarer i norsk presse om at filmen skulle være et endelig oppgjør med hykleriet i den katolske kirke - eller også at man var ute for å skade kirken. Hverken jeg eller mine kolleger er enige i en slik kritikk, tvertom. Det er en film som viser den katolske kirke sett med en kvinnes øyne: Antonia Bird viser en - muligens forsmådd - kjærlighet til kirken. Filmene er ikke ondsinnnet. Men den har et klart budskap: Bli menneske! Lidelsen er en del av 'menneskvordelses-prosessen'; vi kan ikke feire påske uten å gå gjennom langfredag.

Det er det bildet filmen begynner med: En eldre prest river ned

korset med den lidende Kristus som prydet kirkebygget. Han drar korset gjennom byen og smadrer det gjennom fasaden, inn i glasshuset hvor kirken - biskopen - har forskanset seg. Demonstrasjonen gjør ikke det helt store inntrykk: Presten blir tatt vare på, og dermed er fasaden i orden igjen.

Så møter vi Matthew, en ukonvensjonell prest som har arbeidet en del i Latinamerika, og nå er sogneprest i et arbeiderstrøk i Liverpool. Han er politisk engasjert og avholdt av sin menighet. Han får seg tildelt en ung, uerfaren, men idealistisk kapellan, Greg.

Greg oppdager at sognepresten ikke lever sitt sølibat etter boken, og at heller ikke menigheten og kirken svarer helt til det bilde han hadde lært om i presteseminaret.

Filmene stiller ikke spørsmål ved sølibatet som sådant, men viser hvordan det forpliktete sølibatære liv i praksis kan arte seg. På den ene side har man Matthew som har et forhold til sin husholderske, som han har tatt med seg fra Latinamerika. Det vises ikke noen sengescener med Matthew, men respekt, likeverd, kjærlighet. Husholdersken forteller unge Greg at hun elsker Matthew og nok ønsker å gifte seg med ham, men at et

ekteskap mellom dem ville forhindre Matthew i å fortsette som prest. Senere i filmen blir den unge kapellane utplassert hos en annen sølibatær sogneprest som behandler sin husholderske umenneskelig, som en slave, uten den mest elementære form for respekt.

Stiller en disse to former for sølibatært liv opp mot hverandre, er det klart at selv Greg får forståelse for Matthews måte å leve sølibatet på. Men før det kommer så langt, har Greg også selv fått oppleve sin kamp med kyskhets og prestekallet. Han har vært nødt til å innse at hans måte å evangelisere og drive pastoralt arbeid på, ikke når frem. I en tilstand av selvmedlidenhet og desillusjon tar han av prestekragen og går en tur på byen, ikledd lærjakke, til en

Linus Roache som den unge presten Greg.

Vi må betrakte andres gudsbilder, uten å være beskjemmet over vårt eget. Sann toleranse er å si at vi er forskjellige, likevel respekterer vi hverandre. Ikke å hevde at alle katter er grå. Når kristne og buddhistiske nonner og munkar besøker hverandre for å lære og samtale, da skjer det noe.”

VÅRT LAND

Ganske trist

“Etter å ha opplevd afrikansk kristendom der gudstrua sprenger grenser, gir folk håp og reiser dem opp, så kommer jeg hjem til en kirke som er opptatt av å sette grenser for folk,” sier NRK-journalist Tømm Kristiansen. “Det er jo slik i Dagsnytt Atten at hvis vi trenger en lett humørsak, et kabaret-

nummer, så er det bare å ringe Den norske kirken. Den stiller alltid opp. Egentlig er det ganske trist.

I dette landet er kristen tro synonymt med dårlig samvittighet. Den dagen jeg skjønte at det var et falsum, den dagen ble jeg et fritt menneske.” DAGBLADET

pub for homofile, hvor han lar seg sjekke. Kvelden ender opp med et homoseksuelt samleie som fører til kraftige skyldfølelser hos Greg, som ønsker å være en god og hellig prest. Til tross for hans sterke ønske om å følge sitt kall og leve som sølibatær, utvikler det homoseksuelle vennskapet seg. Greg forsøker å undertrykke og skjule sin homofile legning, men blir avslørt av politiet og pressen. Det blir for mye for ham, han tar en overdose tabletter, men blir reddet - av Matthew. På sykehuset får Greg besøk av biskopen som ber ham forsvinne fra hans bispedømme.

Men Matthew svikter ham ikke og får til sist Greg til å akseptere seg selv, til å fortsette som prest og konselebrere messen med ham. Etter en heftig diskusjon med mange bibeltekster for og imot - og etter at noen av menigheten har gått i protest - blir det feiret messe hvor inkarnasjonen betones sterkt ved at begge prestene uttaler Jesu innstiftelsesord. Filmen avsluttes med utdeling av nattverden. Begge prestene står for utdelingen, men de fleste kommunikantene unngår Greg. Utenom en: En ung jente som tidligere i filmen har skriftet for Greg og også fortalt om sin fars incestforhold til henne. En 'syndsbekjennelse' som Greg takler nokså uprofesjonelt. Han burde sagt at det ikke var hennes skyld, og så funnet ut hvordan han kunne hjelpe henne. Greg sliter med sin taushetsplikt; et råd fra Matthew om å gi et hint,

fører ikke frem. Forholdet blir til slutt avdekket av pikens mor, som anklager Greg for hans klossete behandling av saken.

Men det er altså denne unge piken som - tvilende - ved filmens slutt tar imot kommunionen fra Greg. Det blir en følelsesmessig omfavnelse mellom henne og Greg og “Kristi brudte legeme”.

Sett med katolske øyne er filmen rik på symbolikk, og troen forkynnes bl.a. ved at Matthew viser Greg Guds urokkelige tro på menneskene. Det blir det som gjør at han holder ut som prest, med sin skyld - og med sitt menneskeverd i behold.

Michel Beckers

Paveord om film

“Film er en integral del av vår kultur,” noterer pave Johannes Paul i en lengre uttalelse i anledning massemediadagen den 28. mai. Ikke rart at nettopp film er årets emne: Den fyller nemlig hundre år i år!

Selv om kirken til tider har kritisert visse sider og synspunkter ved filmindustrien, så har filmmakere helt fra begynnelsen av også tatt opp emner med stor etisk og åndelig relevans, skriver paven. Det gjelder ikke bare den rike filmflora som er direkte inspirert av Jesu liv og lidelse. Filmen tjener kultur-utvekslingen; den har “store muligheter” til å bli “et godt evangeliseringsmiddel,” noterer paven. Og skriver videre at filmer er blitt “kultur- og verdikommunikatorer”. Han oppfordrer unge mennesker til å danne filmklubber og -grupper “med kvalifiserte ledere som kan veilede dem og lære dem å utrykke seg og lytte til andre slik at det kan bli konstruktiv meningsutveksling”.

Paven oppfordrer lærere til å ta seg tid til å undervise de unge i filmens bruk av symbol- og billedspråk, en bruk som “ofte avviker fra den direkte gjengivelse av virkeligheten”. Slik undervisning vil være til stor nytte for elevene: Det vil skjerpe sansene og “gradvis utvikle en kritisk, skjelnende holdning” til slik ‘språkbruk’. Som andre massemedier, kan også filmen misbruke sin makt og benytte den til negativ påvirkning. Paven advarer mot produksjon av filmer “som er blottet for innhold” og kun “har til hensikt å underholde eller øke tilskuerskaren”. Han fordømmer skildringer av “sex og vold som krenker menneskets verdighet”.

Våre norske katolske bispedømmer har hittil ikke hatt noen særskilt massediadag, men den medierapport som ble fremlagt på møtet nylig for Pastoralrådet i Oslo katolske bispedømme, foreslo innføring av en slik dag. ●

El Salvador. IHC glede over ny erkebiskop
Utnevnelsen av Fernando Saens til ny erkebiskop i San Salvador er møtt med forbauelse, til dels også klar motvilje fra folket. I motsetning til sine forgjengere, Oscar Romero, og den nylig avdøde Arturo Rivera y Damas, er Saens motstander av frigjøringssteologien. Kort etter sin utnevnelse sa Saens at "frigjøringssteologien ikke lenger har noen plass i El Salvador".

Saens, som er medlem av den omstridte kirkelige organisasjonen Opus Dei, har varslet at prekenstilen i katedralen vil bli

laktisk preken", men skriftutlegning og katekese. Hans forgjengere var kjent som pådrivere for rettferdighet og fred og for modig påtale av krenkelser av menneskerettighetene nettopp fra prekestolen.

Saens har bl.a. vært sjelesørger for landets væpnede styrker. Erkebiskop Romero, som ble myrdet i 1980 - et mord planlagt av høye offiserer - skal ha kalt Saens "et verk-tøy for de militære". Utnevnelsen av Saens må ses som et klart mottrekk mot kirkens holdning hittil i El Salvador, noterer Christ in der Gegenwart.

Stopp de "hjemmelige utnevnelsene"
Førti kirkerettsekspertene som representerer ni forskjellige land og tretten katolske universiteter, har oppfordret til at den "pavelige hemmeligholdelse" omkring bispenominasjoner blir opphevet. Et symposium ved Lateran-universitetet om kirkerettslige spørsmål ber Vatikanet om å oppdatere fremgangsmåten ved bispenominasjoner slik at "legfolk, pastorale grupper, menigheter og sognegeistligheten" kan få litt mer å si når det gjelder valg av biskoper.

12 Høringsuttalelse: "Bruk av celler og vev fra aborterte fostre"

Utredningen om "Bruk av celler og vev fra aborterte fostre" (NOU 1994:22), der flertallet bak utredningen sier ja til slik bruk, har vakt debatt - en meningsutveksling utrederne selv klart har oppfordret til. St.Olav tok saken opp på bred basis i nr. 3/4-95. Her kommer en oppfølging: vår hjemlige katolske kirkes høringsuttalelse - et velfundert nei - ført i pennen av biskop Gerhard Schwenzer.

Også Norge Katolske Kvinneforbund har utredningen til høring. NKKFs generelle syn vil være kjent fra ovennevnte nr. av St.Olav som bragte det innlegg forbundets leder holdt under et åpent seminar om utredningen i regi av Bioteknologinemnda.

Den romersk katolske kirke har fått seg forelagt NOU 1994: 22 til uttalelse og avgir følgende svar.

Ut fra kirkens menneskesyn er bruken av celler og vev fra fostre avlivet ved provosert abort uakseptabelt idet ethvert nyskapt liv er unikt og ut fra sin genetiske sammensetning et enestående skaperverk med egenverdi og rett til liv. Hvert menneskes uvurderlige verdi fra unnfangelsesøyeblikket av gjør at "menneskelige embryoer og fostre, enten de er fremkommet som resultat av provoserte aborter eller ei, må respekteres og behandles som levningene av ethvert annet levende menneske" ("*Donum vitae*" 1987). Kirken anser menneskelivet som sådant for å være et gode, og noe som i seg selv er et onde (provosert abort), skal ikke brukes i det godes tjeneste.

Men selv om man som i utredningen legger dagens abortpraksis til grunn og skulle godta denne som premiss, finner vi allikevel grunn til å komme med følgende alvorlige betenkninger:

Først når det gjelder selve beslutningsprosessen. Utredningen forutsetter muligheten av at avgjørelsen om å ta abort og avgjørelsen om anvendelsen av det aborterte fosteret skal holdes

adskilt. Det anser vi for å være en ren hypotese. De to etiske valgene det her er tale om, kan ikke sees på som to adskilte komponenter. Man kan kun teoretisk tenke seg *to adskilte avgjørelser*. Men i praksis vil disse to beslutningene vanskelig kunne holdes fra hverandre.

For det første: Det er nødvendig at visse typer spørsmål blir stilt og visse undersøkelser foretatt før kvinnen blir spurt om anvendelse av vevet. Fostervevet må videre ha nådd et visst utviklingsnivå for å kunne anvendes, noe som forutsetter planlegging av abort-inngrepet både når det gjelder tidspunkt og metode.

For det andre: Det å tro at en eventuell anvendelse av vevet ikke skulle ha noen innvirkning på avgjørelsen om abort, anser vi for å være illusorisk. Vi merker oss at uttalelsen gjør seg ferdig med dette punktet svært kursorisk. Arbeidsgruppen (9.4.3.) mener at man "kan ikke helt utelukke muligheten for at en generell kunnskap om at celler og vev anvendes til 'nyttige formål' vil kunne spille inn i vurderingen hos enkelte. (Men) at dette likevel vil spille en (for) liten rolle i beslutningsprosessen (til å begrunne et forbud)".

Det er ikke gjort noe forsøk på å føre sannsynlighetsbevis for denne bagateliserings av de holdningsskapende effekter som bruk av fostervev fra provoserte aborter vil få. Den som har noe kjennskap til hvilken opprivende indre prosess en del kvinner opplever i forbindelse med abort, skjønner at en slik kommunikasjon fra samfunnet ("ditt barns vev kan komme til nytte") desiert kan påvirke beslutningsprosessen. Det er god grunn til å frykte at dette kan bli en svært viktig faktor: både i argumentasjonen hos dem som søker å overtale en kvinne til å ta abort, og ved det at tvilende kvinners samvittighet forvirres.

At arbeidsgruppen har gått så lettferdig forbi dette aspekt, bidrar uvegerlig til å gi høringsbrevet et visst skjær av bestillingsverk - der det gjelder å håndtere mulige motforestillinger i henhold til forutfattede konklusjoner.

Kvinnene det gjelder, lever ikke i isolat, og vil vite at muligheten om anvendelse foreligger. Vissheten om at den provoserte aborten kan være gagnlig for noe, kan både få konsekvenser for valget av abort og bidra til å gi en "moralisk kompensasjon" for å rettferdiggjøre aborten. En mulig positiv utnyttelse kan føre til et enda sterkere press mot kvinner i en utsatt situasjon.

En ytterligere faktor som bidrar til å understreke sammenhengen mellom de to handlingene, er kravet om *kvinnens samtykke*.

Når det gjelder kvinnens samtykke og prinsippet om kvinnens selvbestemmelse, så forutsetter det at kvinnen er fullt ut informert om hva hun samtykker i. Med all respekt for kvinnens frihet og selvbestemmelse, og også om man godtar at kvinnen skal ha det avgjørende ord i forhold til å få utført abortinngrepet, stiller vi spørsmål ved at kvinnens samtykke til bruk av vevet skal innhentes. Kravet om kvinnens samtykke springer ut fra en oppfatning

Uttalelsen betegner et lite, diskret bidrag til den kampanje som startet i 1988 og kulminerte med den såkalte Kölner-deklarasjonen der over 100 europeiske teologer anklaget den kirkelige ledelse for "over-sentralisering" under Roma, og for uforsonlighet i spørsmål om skilsmisse og om prevensjon.

Symposiet ber om mer "gjennomsiktighet" i kirken, mer anerkjennelse fra Romas side for de lokale bispekonferanser og mer informasjon om de kriterier Roma legger til grunn for bispeutnevnelser.

Fordømmer kroatisk nasjonalisme

Den katolske kirke i Kroatia tar avstand fra alle ny-nasjonalistiske og postkommunistisk-ateistiske tendenser i dagens kroatisk samfunn. Landets katolske primas, kardinal Kuharic, kritiserte nylig den form for selvestis som består i at politi og rettsvesen avstår fra å gripe inn overfor voldsmenn: "Ingen kan rettferdiggjøre mord, uansett hvem som myrdes."

Kirken tar avstand fra alle former for hevn og hat. I en krig som er blitt påtvinget

landet, krenkes normer og menneskerettigheter stadig, men dette må man aldri godta eller bare se bort fra. Minoriteters "nasjonale bakgrunn, religion eller politiske overbevisning" må respekteres, understreker Kuharic.

Kardinalen kom også med kritikk mot en gruppe fransiskanere i Vest-Hercegovina som åpenbart understøtter nasjonalistiske krefter. CHRIST IN DER GEGENWART

av fosteret som del av kvinnens kropp som hun fritt kan disponere over. Dette syn avspeiles i *fosterets status* i dagens abortlovgivning. Her har fosteret intet rettsvern før abortinngrepet, og da skulle det logisk sett heller ikke være noen grunn til å "sikre" det etter aborten, ei heller være noe i veien for fritt å bruke det biologiske materialet. Hvis man derimot anser fosteret for å ha en personlig egenverdi, er det urimelig at den som har tatt beslutningen om å avbryte fosterets livsmuligheter, skal ha retten til å bestemme over det avlivede fosteret.

Spørsmålet om kvinnens samtykke røper en *ambivalent holdning til ufødt liv*. Dilemmaet med hensyn til fosterets status - hvorvidt det har egen berettigelse eller ei - blir tydelig i kravet om kvinnens samtykke. Det er ytterligere blitt satt på dagsordenen ved diskusjonen om tvangsbehandling av gravide rusmisbrukere, hvor dilemmaet rundt fosterets rettsvern er påtagelig. Her blir det tydelig at fosteret er noe mer enn en del av kvinnens kropp som kvinnen har full råderett over. Som det er i dag, er "in vivo"-unnfangede fostres rettsvern gradert. Frem til 12. svangerskapsuke er det mor som har det avgjørende ord, fra 12. uke kommer samfunnet inn med en komité, etter 17.-18. uke skal det meget tungtveiende grunnes til for å foreta abort, ved misdannelser kan abort foretas opp i 30.-32. uke, og da har igjen moren det avgjørende valget. Fosterets rettsvern er ikke ivaretatt i abortloven, og vi ønsker å påpeke det inkonsekvente i at det finnes lovgivning på et område, nemlig når det gjelder forskning på "in vitro"-unnfangede fostre, men ikke når det gjelder fostre som er unnfaget "in vivo".

Når det gjelder provoserte aborter, sier vi et absolutt nei til bruk av fostervev til medisinske formål. Det som gjør bruk av vev fra provoserte aborter uetisk, er nettopp måten materialet er

fremkommet på. Man kan forestille seg brukt vev fra spontanaborterte fostre, men også da under visse vilkår: at fjerningen av vev først skjer etter at fosteret er erkjent klinisk dødt, at helsevesenets eventuelle innsats for å berge fosterets liv ikke lar seg påvirke av utsiktene til friskt fostervev dersom barnet skulle dø, og at foreldrenes/ morens frie og informerte samtykke er innhentet. (Her vil et samtykke være på sin plass.) Også fra enkelte spontanaborterte fostre kan biologisk brukbart materiale være tilgjengelig. Å benytte vev fra spontanaborterte fostre er mulig, men krever en metode som er langt mer arbeids- og tidkrevende enn ved provoserte aborter hvor sannsynligheten for å finne brukbart materiale er større. Det vil jo i de fleste slike tilfeller dreie seg om fostre som har vært syke, og/eller om fostre som har ligget døde i mors liv så lenge at det biologiske materiale er degradert. Men det er klart at dette ikke vil gjelde i ethvert tilfelle. På bakgrunn av at man i utredningen hevder å ville arbeide for å senke aborttallene, kunne det vært lagt større vekt på å utrede mulighetene for å utnytte vev fra spontanaborterte fostre, men utredningen velger å legge den metoden til grunn som er billigere og enklere, og som sikrer et større materiale - også dette finner vi etisk uakseptabelt.

Der er videre en inkonsekvens i at man på den ene siden ønsker å bruke aborterte fostre i en aktiv behandlingssituasjon, og på den andre siden vil ha ned antallet aborter og dermed reduserer tilgangen på det materiale som trengs for behandlingen. Det stiller den medisinske profesjon i et dilemma. Medisinen bygger på verdier om menneskelivets verdi og ukrenkelighet, og vet at det ikke alltid er mulig å helbrede. I utredningen strekker man seg så langt etter et helbredelsesideal at man er villig til å nyttiggjøre seg det ufødte liv som ikke selv er i stand til å

si nei. Det er et helbredelsesideal som går på tvers av fundamentale verdier i medisinen.

Forskningsresultatene fra de metoder man i utredningen går inn for å legalisere, er så langt svakt dokumentert med kort observasjonstid av behandlingseffektene. Det er i seg selv tvilsomt å ville legalisere behandlingsmetoder som i tillegg til å være etisk omstridt, også er vitenskapelig svakt dokumentert. Det ville være ønskelig at man gikk inn for å styrke forskningen når det gjelder å finne frem til alternative metoder som er etisk akseptable for å behandle sykdommene det gjelder.

Kommersialisering. NOU 1994: 22 stenger for en kommersialisering av celler og vev og har en begrenset og regulert bruk av materialet som målsetting.

Vi kjenner til at legemsdeler er eksportartikkel. Vi ser farene for at også vev fra aborterte fostre kan bli gjenstand for dette, og stiller oss tvilende til at lovgivningen i lengden vil kunne forhindre kommersialisering. Her vil vi også gjerne føye til at Norge i andre deler av verden anses for å være et foregangsland når det gjelder menneskerettigheter og humanistiske verdier, og selv om vi i Norge har ressurser til i noen grad å håndheve de etiske regler vi vil ha, vil en nivellering hos oss av de fundamentale etiske prinsipper det her er tale om, kunne ha negative effekter i land som ser opp til oss, men som ikke har de samme juridiske strukturer til hjelp.

Konsekvenser av en legalisering er følgelig på flere plan. En manipulerende og utnyttende mentalitet når det gjelder det ufødte liv, vil føre til en utthuling av menneskesynet og de humanistiske verdier som vårt samfunn bygger på og ønsker å holde i hevd.

“Dødens kultur” - i Kolumbia
Pavens ord om en “dødens kultur” i rundskrivet *Evangelium Vitae* kan synes noe overdrevet for Europa, men i Latinamerika beskriver de dagens realitet. Derfor har det motto *Den katolske bibelføderasjon har valgt for sitt møte neste år - “Guds ord som livets kilde” - umiddelbar betydning for folk, heter det i et brev fra en katolsk misjonær i Kolumbia, et land hvor politisk og kriminell vold er daglig kost.*

“De fattige lever ikke bare et utsatt liv, mange steder utvikles virkelig en dødens

kultur. Mange døde våger man ikke en gang nevne med navn. . . Etter en begravelse nylig fortalte en kvinne meg at i hennes landsby er forholdstallet for naturlig døde og myrdede 1:5. Her utøves en vold med eldgamle røtter; folk oppfører seg som om Guds ord ikke eksisterte. Og alle tier, tåler og tier fordi de er redde. Samtidig pumpes ørene fulle på folk med materialistisk propaganda som forkynner at mennesket er til for markedets skyld, ikke markedet for menneskene,” heter det i brevet.

CHRIST IN DER GEGENWART

Kvinner og barn først?

I vår tids kriger og væpnede konflikter gjelder ikke det gamle æresbegrep om at kvinner og barn skal reddes først: tvertimot rammes uskyldig sivilbefolkning hardest, de fleste er kvinner og barn.

I tillegg blir utallige kvinner ofre for undertrykkelse og terror. Men tross risikoen

14 Intervju med Rolf Sand (2) : Hvordan jeg forble katolikk

Jan Chr. Mollestad fortsetter sitt jubileumsintervju med Rolf Sand - erkekatolikk og skuespiller med skarpe meninger om mangt, også om Kirken i hans liv.

- Kirken holdt du fast ved, selv som fetert skuespiller...

- Ikke fetert. Og ikke ukritisk. Det hender jeg spør meg selv: "Hva er det som er igjen av det som da du var ung, engasjerte deg ved kirken, dette store apparatet, hele dette utspillet av makt og pompøsitet?" Jeg beundret det, elsket det. Men etterhvert som jeg er blitt modnere, har sett det meste og fulgt grundig med, så har kirken kokt ned til det Kristus ga kirken beskjed om å ha til rådighet for meg og for alle mennesker: Sakramentene og troen og messen. Pompem og prakt byr meg etterhvert imot.

- Så nå er kirken på Stabekk selve Kirken for deg?

- Ja, så enkelt og lite og så ydmykt. Etter at Pater Ivens kom til Stabekk, følte jeg meg knyttet til Mariakirken. Han representerer nettopp den gode, gamle menighetskulturen. Hva han tillot oss å gjøre! Jeg har ikke noe imot store katedraler, bare de er rettet mot Gud. Jeg har noen idealer, ikke Vatikanets folk: Oscar Romero, som burde være helligerklært for lenge siden, martyr som han er. Camillo Torres som falt i kampene i Peru. Helder Camera. Ernesto Cardenal. Jeg har reist rundt på utallige opplesninger med hans dikt. Jeg har sett møtet mellom ham og pave Johannes Paul II der paven drar til seg hånden når Cardenal kneler og vil kysse ringen. Slenger pekefingeren i ansiktet på ham, mens han gir kommunjon til Pinochet! Og så har jeg et par til: Boff, fransiskaneren som skapte det teoretiske grunnlag for frigjøringssteologien.

Han fikk jo taleforbud og Abbé Pierre - clochardenes apostel i Paris, og arbeiderprestene i Frankrike, som også ble kastet ut av kirken.

Jeg ser med forundring at paven kan stå foran flere titalls millioner fattige, krigsherjede mennesker i Nicaragua som ber: "Hjelp oss, hjelp oss Papa!" og så svarer han: "Jeg er også de rikes pave." Dette holder ikke vann for meg. Ikke er det sant engang. Jesus kom for de fattige. Ikke bare de fattige i ånden, men de forkomne. Jeg spør meg selv mangfoldige ganger: Helt siden Nobelprisen ble innstiftet for over hundre år siden har pavene hatt perioder hver seg på ti og femten år - men ennå har ingen gjort noe som har kvalifisert dem til å motta prisen! Jeg holder fast ved embetet. Men jeg er ikke likegyldig til hvordan det blir forvaltet. Vatikanets holdninger i internasjonale spørsmål fungerer nesten som en obstruksjon på den alminnelige rettferdighetssans. Jeg forstår ikke hvorfor de katolske dignitærer ikke slutter å være dignitærer og flytter ut av palassene! Også Vatikanpalasset. Kristus var jo alltid til stede der folk hadde bruk for'n. Du behøvde ikke å vente til mandag klokka ti.

La oss si at det kom en rusa narkoman og banket på døra til Kirken i kveld. Han ville ikke sluppet inn. Det måtte i så fall være hos fransiskanerne. De er tjenere. De burde være alles forbilde. Tenk på pater Hølscher! Han blir snart muslimsk helgen, så mye som han har gjort for barna i nabolaget. Selv har jeg hatt fornøyelsen av å bli kryssforhørt over callingen av en prest. Jeg stod

på gata og skulle i skrifte, men klarte ikke å kvalifisere meg i sikkerhetsklareningen. Til slutt slapp det ut av meg: "Hadde jeg sagt at jeg er skipsreder hadde De vel funnet fram en rød løper!" Det er denne klassetenkningen jeg syns er så smakløs. Du skjønner, egentlig er jeg vel kommunist. Joda. Men ikke ateist. Nå slår det sprekker i den katolske kirken i Frankrike. Biskopen som er skjøvet ut i kulda der, hvem er det han jobber for? De mest forkomne: Aids-syke homofile! Cardinal blir nektet å lese messe. Boff blir nektet å preke! Küng kneblet. Vi risikerer at kirken går i filler. Vi får be om at det kommer en pave som kan lege disse bristene.

Johannes den 23.s pavedømme var en nådetid. Det var han som vekket oss, som viste oss hva kirken egentlig skal være til for, hvordan Vår Herre har tenkt at den skulle fungere: Et tjenende instrument for menneskeheten, å være en god katolikk i ordets rette forstand er at man med hele seg vier seg for det alminnelige, for hele menneskeheten. Men nå opplever jeg dessverre heller det *eksklusiverende* i kirkens forhold til det verdslige samfunn, skjønner du? Det er liksom blitt litt sånn, hva skal jeg si... eksklusivt å være katolikk. Jeg leste om en kollega som har gjort store ting for teateret. Han har sans for reiser, for luksus, og for kvalitet i kunst og litteratur, ikke minst på viner. Og så står det om ham: "Han er en livsnyder, han burde jo helst vært katolikk."

Jeg har bladd en god del i den nye, omtrentlige, katolske kirkehistorien og den imponerer ikke meg. Under et av fotografiene står det: "Dette bildet er visstnok tatt i mellomkrigsårene." Visstnok! Er det historie? Jeg kunne fortalt dem... 1. januar 1945 stod pastor Harald Taxt oppe på prekestolen og prekte under høymessen. Da kom angrepet på Victoria Terrasse. Så da var i alle fall prekestolen der. Forøvrig den prekestolen som min mormors far, Phi-

reiser mange frimodige kvinner seg til kamp for rettferdighet, skriver Amnesty Nytt. Som kan fortelle at "kvinner og menneskerettigheter" er hovedtema for Amnestys nye kampanje.

Her kan det være passende å minne om hva det står i erklæringen fra FNs Verdenskonferanse om menneskerettigheter i Wien i juni 1993: "Kvinner og pikebarns menneskerettigheter er en umistelig, integrert og udelelig part av menneskerettighetene."

Jokeren i oss. . .

"Jeg er her på jorda bare denne ene gangen. Det er det faktum at vi skal dø, som gjør livet så ufattelig rikt," sier Jostein Gaarder, forfatteren til "Sofies verden", for tiden Norges fremste litterære eksportartikkel. "Alle er vi nye her, og vi skal ikke være her så lenge, det perspektivet gjør livet magisk - virkelig - forunderlig.

Vi er alle født som jokere i livets kabal," filosoferer han. "Etterhvert blir vi til noe

annet, men jokeren i oss blir ikke visket ut, den kan hentes fram og bli en kilde til livsopplevelse!"

Magisk, mystisk og fabulerende. Jostein Gaarder plasserer sine verker i en tradisjon av fantastiske fortellinger, med "Alice i Eventyrland", "Den lille prinsen!", "Gullivers reise". . . REDD BARNA-AVISA

St. Olav kirke, Oslo, 5. juni 1935.

lip Weyer, har bygget med sine egne hender. Og alle de gedigne trebenkene i eik som du ser på bildene i kirkehistorien, den ene benkeenden er romansk med rundbue, den neste er gotisk, alle disse har han skåret for hånd og hele det gamle orgelpulpituret som jeg har fått greie på nå delvis befinner seg på soveværelset til Thiis-Evensen. Og biskop Mangers gamle tronstol! Bispesetets symbol. Vet du hvor den er havnet, kirkens egentlige tronstol? Den er flyttet til Fredrikstad. Mens den som står der nå, ikke kan brukes til Reisen til julestjernen engang, så kvasi er den. I stedet for å ha den som faren til Ivo Caprino skar ut.

Jeg fryder meg over det bildet, ser verket til oldefar. Men nå er det meste rensket ut av kirken, til og med korbenken som alltid stod på venstre side, som presten og ministrantene satt på under Gloria og Credo. Den, har jeg fått høre, er hjemme på kjøkkenet hos Thiis-Evensen!

- Han burde be deg hjem på noe sterkt.

- Tilbake til den nye kirkehistorien. Hendelsene før reformasjonen kjenner vi, det er greit. Men historien etter 1843 er skrevet som selskapslesning, typisk etterkrigkonvertitters verk. Jeg skrev et brev til biskopen. "Hvis du vil skrive historie, må du finne ut hva som skjedde i menighetene. Det er i menighetene det katolske historien fra 1843 ble skapt."

Katolsk liv vil si katolsk menighetskultur, og den forsvant. Den forsvant med biskop Mangers fratreden. Og det ble markert sterkest ved at f. eks. de ukentlige møtene i St. Josephs foreningen bare ble stoppet. Rett og slett stoppet. En meget gammel, ærverdig forening. Da de nye flyttet inn i bispegården, pælmet de alle foreningens protokoller på dynga. Det finnes ikke ett papir etter 60 års drift! På slutten var den kanskje ikke så ruvende i antall. Men det var en tradisjon, og det er det jeg savner i den nye historieboken.

Når jeg tenker på åssen alminnelige kvinner har stilt sin fritid til disposisjon i generasjon etter generasjon til kirken,

og de er overhodet ikke levnet blekk på papiret, selv om det er der det katolske fundamentet ligger, i det katolske i familiene, menighetene, foreningene. "Foreningsliv" er en av overskriftene i den nye boka, så jeg bladde opp. Vet du hva? Mindre enn halvannen side! Jeg vet hvilken aktivitet det var gjennom tiår etter tiår. Og for et kolossalt legmannsarbeide. I bispegården foregikk det noe hver eneste dag. Foruten St. Josephsforeningen hadde vi Mariaforeningen for unge kvinner og Elisabethforeningen for de gifte.

- Hva drev de med?

- De strikket og sydde, de hadde religiøse foredrag, aftenandakter, felleskommunioner, rettetter, feiret sine festdager, levde livet i menigheten. Jeg skjønner jo godt at det ikke kunne fortsette å være så idyllisk, men er det mindre verdifullt av den grunn? Det som var, ble bare kastet vrak på, og ingen sørget for å føre tradisjonene videre. De kunne ikke, for de hadde ikke kjennskap til det. Sansen for det som var før bispeskiftet. En billedtekst sier for eksempel: "Biskop Fallize ledet den katolske kirke i Norge med myndig hånd." Det er like før jeg ser det står myndig i anførselstegn, for han har fått den myte om seg at han var så pompøs. Men sannheten er at han jobba her i forferdelig mange år. Og under hvilke forhold! Det var jo noe som het anti-katolisisme som jeg selv som barn fikk oppleve, ble slått ned på Hammersborg Torv, ikke sant? Ble forfulgt. Og forstyrrelser i gudstjenestene var fast takst. Folk som kom inn og skrek og hoia ukvemsord, fæle greier. Å bli katolikk etter krigen, det har ikke vært noe problem. Men å forbli... Skulle ønske du kunne kalle dette intervjuet "Hvordan jeg forble katolikk"

Særlig to forhold har vært med på å dra vanlige folk bort fra den katolske kirke i Norge: Sigrid Undset og utviklingen etter biskop Mangers dager. Jeg

Opprinnelig kristen?

Den eldste oversettelsen av Bibelen til arabisk er fra året 867, altså om lag 200 år etter at Muhammed levde. Den kalles "Mount Sinai"-oversettelsen (arbeidet skjedde ved Katarina-klosteret på Sinai). Bibelselskapet i Jordan er nå involvert i et prosjekt der "Mount Sinai"-utgaven blir oversatt til engelsk.

I forbindelse med dette arbeidet har man gjort en interessant observasjon: På nesten hver eneste side finner man ordene "i Guds,

den nådiges og allvitendes navn". Dette uttrykket forbinder man i dag med muslimsk fromhet, og man bruker det i en rekke forskjellige situasjoner. I enkelte muslimske land innleder statsoverhoder fjernsynstaler til folket med disse ordene.

Ting kan tyde på at dette opprinnelig var en kristen hilsen eller velsignelse som også muslimer har gjort bruk av. Etter korsfarertiden slutet de kristne å bruke den, og den forsvant ut av biblene. NYTT OM BIBELEN

I møte med paragrafryttere

"Jeg er glad og stolt over å tilhøre en kirke som er blant de mest åpne med hensyn til å akseptere skilsmisse og gjengifte - også blant ansatte og ledere forøvrig," sier metodispastor Jan Bratstein. "Her har vi en viktig oppgave i et samfunn som preges mer og mer av moralisme. Metodismen har alltid kjempet for de som er slått ut av samfunnets kulde og menneskers dømmesyke, de

16

kommer fra de gamle arbeiderslektene som bygde opp den norske kirken, de som fulgte Kirken i tykt og tynt. Som var Kirken. Da Sigrid Undset konverterte, fikk presteskapet veldig appetitt på en helt annen kategori samfunns-mennesker. Det laveste var vel lektor, så lavt kunne man strekke seg. Lavere ned på rangsstigen var uinteressant. Følgen var at min gamle tante sa: "Du skjønner det, Rolf, at etter Undset, så glemte dem jo vårs. Da brydde dem seg ikke om vårs lenger." Det er Oslos østkant som befolket kirken før. Både St. Olav og St. Hallvard. Og det var tidvis mye nød, mye fattigdom og lidelse. Tante fortalte at pastor Vang kjørte sjøl rundt med kjerre før jul til alle som var nødlidende i menighetene, med klær og mat. Når hun snakket om ham, begynte hun å gråte.

Så var det utviklingen, denne eksklusiviseringen av kirken. Salongene og gemakkene, det er ikke der geistligheten først og fremst skulle ha sin gang, men slik er det delvis blitt. Det jeg mener er at kirken har fått en helt annen orientering i samfunnet, mot samfunns-toppene. Den ene etter den andre konverterer ser jeg.

Biskop Smit har forresten også fått en skeiv karakteristikk i den nye boka. Tenk deg etter en pontifikalmesse. Alltid opp på biskopens kontor. Alltid en liten gave. Forhold til folk. Jeg tenker på pastor Irgens som egentlig var utnevnt til biskop, og fungerte som leder av bispedømmet en god stund, men som fikk embedet annullert på grunn av diplomatiske forviklinger i Roma: Da arbeidsløsheten var som verst i 30-åra, startet han sin berømte kjøkkenklubb. Hver lørdag åpnet han huset og en flaske konjakk med mange små glass rundt, så hadde alle unge menn et hyggelig sted å ty til, og ble det altfor spinkelt med penger blant oss, sa han: "Nå vas-ker vi alle vinduene på vestveggen av kirken." Vi trodde jo det var kjerka som

betalte, men da han døde, fant vi alle regningene til bispedømmet i skrivebordet hans. Han hadde betalt alt med arven sin. Dengang da biskopen var hyrder og ikke generaldirektører.

Plutselig, fordi Undset blir katolikk, var det ikke lenger interessant med proletariatet. Og det må du også huske: At det ble ganske dramatisk, for det var på denne tiden at arbeiderne begynte å organisere seg mot samfunnet som hadde dem under sålen med elendige lønninger og uendelig masse arbeidsløshet og nød og elendighet. Og de fant jo solidariteten i arbeiderbevegelsen. Og da de så kom i kirken på søndagene og hørte prestene tordne mot arbeiderbevegelsen som ateismen og gudløsheten - det er klart at de ble splittet mellom arbeiderbevegelsen som var profan og kirken som tok avstand. En veldig konflikt. De rant unna. Hele min familie, mors eldre søsken - murere, snekere, kommunearbeidere, grøftegravere - de var borte fra kirken i femti år. Så skulle de dø... Ikke en av dem ville dø uten å ha mottatt sakramentene.

- Traff du noengang Undset selv?

- Jeg bodde jo sammen med sønnen hennes på instituttet, en god venn. Da moren skulle fermes, skulle Hans få den ære å bære biskopens slep. Jeg var selv ministrant, bar røkelse. Biskop Smit benyttet alle pontifikalier. Han hadde ikke bare det slepet på prestrakten sin som var tre meter langt, men enda et slep, Cappa Magna, som var syv meter langt. Min venn Hans var ikke akkurat den mest praktiske mann jeg har truffet, faktisk litt fommele, og til slutt klarte han det kunststykke å trække på det lengste slepet. Biskop Smit gikk alltid gravalvorlig med hendene foldet som han var klar til å stupe fra femmeteren. Plutselig står han fast midt i midtgangen, bare stod der og nøykka og nøykka mens den ferme og fermingsklare Sigrid Undset satt ved alteret og tvignet sine lubne tommeltotter.

- Snakket du noengang med henne?

- Hun kom jo opp og besøkte oss i dagligstuen. En svær skikkelse. Imponerende, kan du skjønne. Vi satt som vi hadde fått ordre om, uten å bevege oss. Men hun var fjern. Hilste ikke på noen av oss barna, bare så til Hans. La oss være tolerante og kalle det skyhet.

- Hun virker så dystert. Kjemperikt liv, men...

- Aldri lykkelig. Hans var også trist, han led over å være borte fra Bjerkebæk. Jeg er overbevist at det var et råd Kjelstrup, som tok henne opp i kirken, har gitt henne: "På instituttet får han den katolske oppdragelsen som du gjerne vil ha," ikke sant? Kjelstrup, ja. Han hadde vardøger, han. Når vi banket på hos ham, hørte vi det tasset bak glasset uten at han åpnet. Men så gikk det i kontordøra innenfor og der kom han, synlig denne gang. Når han snakket, var han derimot nøktern som få. Vi sa: "Monsignore, er det stygt å banne?" "Nja, det spørs jo hva dere mener med å banne da," sa han. "Hvis dere mener for eksempel dæven skjære, dra til hælvetet og fy faen, så er ikke det å banne. Det er kraftuttrykk. I høyden udannet. Nei, banning er en alvorlig sak. Det er i teologisk forstand å ønske evig ondt over seg selv eller andre, og det er jo noe ganske annet." Senere ble vel pater Lutz Undsets åndelige veileder, da dominikanerne kom, men de prestene jeg kjente best fra barndommen, var de sekulære i Akersveien. Åh, når jeg tenker på dem... Skulle ønske jeg møter pastor De Geuse og pastor Krijn, pastor Wejn! For ikke å snakke om Offerdahl!

- Møte dem?

- I Himmelen mener jeg. De var eventyrlige. Jeg kom heseblesende en søndags morgen og skulle ministrere 3 messer. Og så sa jeg til pastor Ugen som var emeritus i bispegården: "Er det Kjelstrup som har messen?" For det var alltid så hyggelig når det var han. Pang!

som på et eller annet livsområde er blitt 'de fattige'.

For å holde ut i kampen, må vi stadig la oss gripe av Jesu mot i møte med paragrafryttere og hans nåde i møte med dem hvis liv er truet, den nåden som gir mennesker livet tilbake." KRISTELIG TIDENDE

Problemet med nymoralismen

"Problemet med nymoralismen er at den har rett i utgangspunktet," sier Paul Leer-Salvesen, teolog og forfatter. "Det er ikke i orden å røyke en joint eller miste hodet i forelskelse når du har lovet å være trofast der du er. . .

Men så lenge vi bruker en stor porsjon av vår moralske energi på slike spørsmål fra det oversiktlige landskap av privatmoralen, blir det mindre igjen til resten. Dessuten får man med på kjøpet en farlig illusjon om at vi faktisk tar de moralske problemene alvorlig!" FÆDRELANDSVENNEN

Der fikk jeg en ørefik så jeg dansa bortover. "Hva er det du sa?" sa han. "Jeg spurte om det var Kjelstrup som..." Pang! Så gikk det en prås opp for meg: "Monsignore Kjelstrup!" stønnet jeg. Sånn var det.

- Ser du noen oppgave i å lage "katolsk" kunst?

- Absolutt! Hvis det bare har kvalitet og alle pekefingre er kappet. De store dikterne har greid det. Graham Greene har jeg lest alt av. Det er ganske utrolig at han er konvertitt, jeg mener så fersk, ikke annengenerasjons engang! Hans katolisisme er så genuin, bare tenk på whiskypresten i "Makten og æren" eller hovedpersonen i "Slutten på leken" som begår selvmord fordi han tror han har innlatt seg på en dødssynd, mens han bare hadde gjort et lite sidesprang. Denne knugetheten! Hvor ble det av Nobelprisen? Her var det jo en som virkelig fortjente den.

Kunsten å sjokkere mestret han også til det siste: På dødsleiet uttalte han til et amerikansk tidsskrift at det var to maktmennesker han anså som livsfarlige for menneskeheten - Ronald Reagan og Johannes Paul II! Det var nå å ta kraftig i. Men at ikke paven for eksempel tar affære mot barnemordene i Brasil og heller durer videre mot prevensjon, det er simpelt.

Enda mer dramatisk, syns jeg, var det at Heinrich Bøll, selve ur-katolikken, meldte seg ut av kirken før han døde. Han orket ikke mer. Da burde det vel ha ringt en klokke et eller annet sted. Kirken er Guds ord og sakramentene og de prestene som forvalter det som vi kan gå til hver gang vi trenger det, som en kilde å øse av. Og den skal være nærværende, Kristi ansikt skal være synlig, ikke sant? Ikke bare for de intellektuelle og ressurssterke.

Et tema jeg brenner for, men som

ikke er blitt tatt opp hverken på teateret, i litteraturen og eller på film, er Getsemanenatten. Du vet, realistiske scener med disiplene som sover... Hva var det som fikk denne mannen til å svette blod? Hvilke visjoner var det som hjemsøkte ham? Jeg tror han rygget tilbake for misbruket av hans navn, all djevlskap og faenskap innenfor Kirken og utenfor. Men likevel tok han til slutt kalken - og så misbruker vi det hele, ikke sant? Vi vet at han tilgir. Som en skriftefar sa til meg: "Rolf, du blir tilgitt før du har bedt om det!"

For meg blir det klarere og klarere at alt, hele tilværelsen bygger på Kristi, grenseløse kjærlighet, hans grenseløse overbærenhet. Kristus som åpenbaring blir sterkere og sterkere og sterkere. Det siste ordet jeg kommer til å si før jeg slutter å puste - bare jeg har hue med meg - vil være det navnet. Mer kaffe? ●

"Kiærlighed uden Strømper" i Akersvn. 5 i 1945:

Fra venstre: Ragnhild Carelius, Adelaide Jørgensen, Anton Taxt, Aloysius Valente og Rolf Sand.

Foto utlånt av Berit Müller.

Gratulerer med de 80 år, pater Castricum!

Søndag 14. mai fylte fransiskanerpater Johan Castricum 80 år. Alderen til tross, er han stadig 'på jobb' - som generalvikar i Oslo katolske bispedømme - i bispegården i Akersvn. 5 i Oslo. Og aktivt med i styret for Fransiskushjelpen, som han selv var med å starte. St. Olav gratulerer og ønsker den avholdte fransiskaner *pax et bonum!*

Internasjonal Kulturdag 1995

Møt
vårt fargerike katolske fellesskap!
Tid: 10. juni
Sted: Akersveien,
ved St. Olav domkirke

Hilsen
Katolikkene i Oslo-området
og Caritas Norge

18

Per Bjørn Halvorsen, o.p.: Om Gudstjenestelivet i Den r

Professor Helge Fæhns store verk "Gudstjenestelivet i den norske kirke - fra reformasjonstiden til våre dager" er en "prisverdig nøktern og deskriptiv fremstilling", men her er også "ørsmå glimt i øyet", noterer vår anmelder, pater Per Bjørn Halvorsen. Her er stor detaljrikdom, men også nyttige resyméer så man ikke mister "det større perspektiv av syne". Ifølge forfatteren er boken spesielt beregnet på "prester, organister og andre arbeidere i vår kirke"; vår pater mener den bør bli "obligatorisk lesning for tilsvarende kategorier i den katolske kirke, ikke minst prester av utenlandsk opprinnelse" som kan vente seg "aha-opplevelser": Mangt i Fæhns bok "vil minne dem om folkelig, katolsk praksis i deres hjemland". En aktuell bok i anledning 1000 års gudstjenesteliv i vårt land.

Når en forsker fremlegger resultatet av et helt livs arbeid, er det alltid grunn til å lese med stor oppmerksomhet det som blir presentert. Så også med Helge Fæhns store verk (495 sider) om utviklingen i Den norske kirkes liturgi fra reformasjonstiden av, med noen kortere oversikter over middelalderens liturgi, basert på fremstillinger ved Lilli Gjøløw, vår fremste spesialist på området.

Boken er resultatet av ca. 35 års forskning. Fæhn hadde allerede behandlet emnet i *Høymessen i går og i dag*, men denne fremstillingen var for kortfattet til å yte emnet full rettferdighet. En fyldigere og fullstendigere fremstilling har derfor lenge vært imøtesatt med forventning på interessert hold. Det er derfor all grunn til å glede seg over at Helge Fæhn som pensjonist har fått helse og arbeidsro til å gi sine omfattende kunnskaper videre til etterlekten.

Fæhn deler sin historie i tre hoveddeler: 1. Reformasjonsårhundret og 1600-tallet; 2. det 18. årh.

og frem til 1814 (pietisme og opplysningstid); 3. det han kaller "restaurasjonsliturgiernes tid", dvs. perioden fra 1814 og frem til idag. Innenfor hver periode behandler han ikke bare høymesseliturgien og dens utvikling, men også alle andre sider ved det liturgiske liv: dåp, konfirmasjon, skriftemål (offentlig og privat), ekteskapsinngåelse, ordinasjon, sognebud og gravferd, kirkevigselse, innledning av kirkegangskoner, tidebønner, gudstjeneste uten prest osv. Han antyder hvordan de forskjellige endringer som foretas i hver periode, henger sammen med de generelle kulturelle, teologiske, idehistoriske og ikke minst sosiale forhold i tiden.

Prisverdig nøktern

Fæhns gjennomgang av utviklingen er til tider detaljert. Dette er en stor fordel, da det kildemateriale han benytter seg av, ikke bestandig er lett tilgjengelig. Ikke minst ved hjelp av nyttige resyméer på slutten av hvert kapittel gjør imidlertid Fæhn det mulig for leseren å fordy-

pe seg i enkelthetene uten å tape det større perspektiv av syne. Det er godt gjort. Det sier seg imidlertid selv at boken forutsetter en viss forhåndskunnskap om Den norske kirkes historie og utvikling.

Fæhn er selv prisverdig nøktern og deskriptiv i sin fremstilling, selv om forskerens objektivitet leilighetsvis sires av ørsmå glimt i øyet. Det bilde han formidler av utviklingen i Den norske kirkes gudstjenesteliv, kaller imidlertid på refleksjoner fra den interesserte leser side.

Overgangen fra katolsk til evangelisk-luthersk kristendom var alt annet enn brå, ikke minst i det norske tvillingriket. De fleste stedene fortsatte de katolske prestene i sine embeder, mer eller mindre frivillig, og de benyttet seg av de gamle messebøkene. Fæhn mener man må frem til ca. 1600 før de reformatoriske endringer for alvor er kommet inn i messens liturgi, og det hovedinntrykk som formidles, er at forandringene var relativt beskjedne. Størst ser de ut til å ha vært i selve nattverdsliturgien, hvor alle de ledd i messens kanon som kunne føles å ha offerkarakter, ble fjernet, samtidig som det ble foretatt en litt besynderlig omkalfatring av kanon, alt med grunnlag i Luthers *Formula Missæ* av 1523 og *Deutsche Messe* av 1526.

Katolske paralleller

Det er fristende å trekke paralleller til de erfaringer vi i den katolske kirke har gjort oss i tiden etter Paul VIs liturgiske reform. Den lutherske kirke gikk adskilling mindre brutalt til verks enn den katolske kirke i

Bladet "Ave Maria"

Bladet "Ave Maria" utkommer 4 gange årligt og udgives af "Foreningen AVE MARIA", Dillingevej 1, 4320 Lejre, Danmark. AVE MARIAs formål er at styrke troen og det åndelige liv i Jesus Kristus ved at søge inspiration i Pavens taler og budskaper, gennem Jomfru Maria, Kirken Moder, og gennem Helgenernes liv og bønslivet.

"Et godt blad, som jeg varmt kan anbefale," sier pastor Benny Blumensaat.

Årsabonnement tegnes ved indbetaling af DKR 55,- til

"Foreningen AVE MARIA", gironr. 34928226

orske kirke

19

"Reformatorene reagerte sterkt mot romerkirkens håndfaste og tinglige liturgi ved kirkevigling, såsom at biskopen tegnet og salvet 12 konsekrasjonskors på kirkens vegger." Konsekrasjonskors, Reinli Stavkirke, Valdres (ill. fra boken).

moderne tid hva bruken av latin angår. Enkelte av messens faste deler (*Gloria, Credo, Sanctus*, ja, til og med prefasjonen) holdt seg på latin lenge, muligens til slutten av 1600-tallet enkelte steder i byene. På landet forsøkte man seg med å erstatte de faste leddene med dertil mer eller mindre egnede salmer (*Gloria-salme, Credo-salme* osv.), forøvrig ikke en luthersk oppfinnelse, men en uskikk med trygge røtter i tysk katolisisme. Uansett språk var problemene med menighetssangen de samme som de så ofte har vært. Hvilken prest føler ikke med sognepresten i Jølster som ca. 1610 utbrøt overfor sin menighet: "Naar de ere i kirchen, da staaer I stumme; naar I kommer i Ølstuen, da siunger huer mand". Det gikk flere hundre år før

salmebøker ble hvermanns eie, dessuten måtte han jo først lære å lese.

Av den samme og andre grunner var det også så som så med den direkte adgang til Guds Ord. Så sent som i 1662 fantes det ikke bibler engang i alle kirker i Trondhjems len, og først på midten av det 18. århundre begynte det å bli forholdsvis alminnelig med bibler i hjemmene, i hvert fall i de bedrestilte.

På de fleste områder, med unntak av messeliturgen, ble de gamle skikkene i lang tid ufortrødent ført videre. Spesielt interessant er det å lese Fæhns beskrivelse av den lutherske kirkes videreføring av senmiddelalderens botsdisiplin, med privatskriftemål (lønnlig skrifte) og offentlig bot (åpenbart skrifte) for

åpenbare synder, det siste lenge etter at denne praksis var forsvunnet i den katolske kirke. De vanskelighetene den lutherske kirke møtte i utøvelsen av dette ikke alltid like populære sakrament, skulle da også vise seg å bli de samme som den katolske kirke hadde å bale med i middelalderen. Kirkens nye herrer, adelen, ville selvsagt ikke finne seg i noe så ydmykende som å stå offentlig skrifte, altså ble de fritatt; likeså soldater av grunner som man kan forestille seg. Det gikk til og med så langt at menn grepet i hor kjøpte seg soldater til å påta seg skylden for å unngå selv å måtte stå offentlig til rette for sine udåder.

Luthersk avlat

Menneskehertets berømmelige uforanderlighet viser seg også i den pussige og lite kjente kjensgjerning at den lutherske kirke også ble nødt til å praktisere avlat: i 1680 kunne man kjøpe seg fri for kirkestraff for 4 riksdaler, allerede i 1683 var prisen gått opp til 20 riksdaler, noe som drenger og tjenestepiker knapt kunne koste på seg. Denne åpenbare urettferdigheten samt opplysnings-tidens mer humane innstilling var det vel som gjorde at all offentlighet i forbindelse med skriftemål forsvant på slutten av 1700-tallet.

Utviklingen av privatskriftemålet bør være en tankevekker for katolske prester i vår tid. I den første tiden etter reformasjonen ble skikken fra senmiddelalderen ført videre, og den tilsa, i tillegg til det obligatoriske påskeskriftemålet, at man vanligvis skulle skrifte før hver kommunion, fortrinnsvis søndag morgen. På grunn av prestemangel

Vennligst meld
adresseforandring
til
St.Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
tel.: 22 20 72 26

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo, Tlf.: 22 60 77 75
Gavekonti:
Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976

20

og stigende folketall ble dette vanskeligere og vanskeligere å gjennomføre, og man gikk over til fellesskriftemål, hvor grupper, f. eks. familier, skriftet for presten i sakristiet samtidig - hvordan dette skjedde i praksis, er litt vanskelig å forestille seg. Man får et visst innblikk i forholdene når sogneprest Arentz i Haus (Ytre Arna) så sent som i 1791 skriver at han i løpet av en "arbeidssøndag", som varte fra 8 om morgenen til 4 om ettermiddagen, bl. a. hadde 220 pønitenter til skrifte før høymessen.

Obligatorisk lesning

Det er slike og mange, mange andre opplysninger som er å hente ut av Helge Fæhn nøkterne fremstilling av utviklingen i Den norske kirkes gudstjenesteliv. Fæhn sier i innledningen at den er spesielt beregnet på "prester, organister og andre arbeidere i vår kirke". Den burde også være obligatorisk lesning for tilsvarende kategorier i den katolske kirke i Norge, ikke minst prester av utenlandsk opprinnelse. Disse siste vil sannsynligvis få en del aha-oplevelser fordi det de leser i Fæhns bok, sikkert vil minne dem om folkelig, katolsk praksis i deres hjemland.

Den liturgiske fornyelse som har foregått i den katolske kirke siden forrige århundre, og som resulterte i Paul VI's liturgireform, ble gjort mulig på grunn av den liturgihistoriske forskning som på en helt annen måte enn tidligere gav kunnskap om den tidlige kirkes gudstjenesteliv. Slik kunnskap var ikke tilgjengelig på reformasjonstiden, og dens liturgiske reformer måtte der-

for i stor grad bygges på antagelser og private meninger. Klerikale påfunn har det ikke manglet på siden heller, i den lutherske kirke ved de forskjellige mer eller mindre vellykkede reformer som har funnet sted i løpet av de siste fire-fem hundre år, i den katolske kirke i tiden etter Paul VI's reform, hvor det så altfor ofte dreier seg om påfunn mer basert på sentimental synsing enn på reelle kunnskaper om kirkens tradisjon. Det er i så måte typisk at i den katolske kirke, som etter tre hundre års nøling og skepsis nå i disse siste tider har gjort opplysningstidens idealer til sine, finnes det mange prester som ville være hjertens enige med sine åndsfrender i Den norske kirke på slutten av 1700-tallet i deres avsky for liturgiske paramenter som "disse mod Religionens Aand stridende Prydelser" (biskop Hansen i Kristiansand).

En sunn fornyelse av katolsk og luthersk gudstjenesteliv i pakt med Evangeliet's ånd må nødvendigvis skje ut fra Kirkens eldste og apostoliske tradisjon. Når fornyelsen ikke skjer på denne måten, føler man seg fristet til å gi sin tilslutning til res. kap. Hesselberg i Bragernes som i en betenkning i 1791 kommer med følgende sukk fra hjertets dyp: "Hvo som derfor kiender og af Hiertet elsker Gud og Hans Søns dyrekiøbte Almue, han ønsker ingen Forandring".

Helge Fæhn,
Gudstjenestelivet i
Den norske kirke - fra
reformasjonstiden til våre dager.
Oslo, 1994

St. OLAV

BOKHANDEL

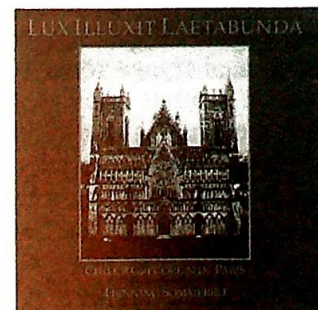
Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48
Fax: 22 36 02 63

BØKER AV INTERESSE TIL 1000 ÅRS JUBILEET

- Klosteranlegg i Norge. En oversikt,*
hf. kr. 75,-.
G. Fischer: *Klosteret på hovedøya,*
hf. kr. 20,-.
J. Duin: *Streiftog i norsk kirkehistorie
1450-1880,* ib. kr. 160,-.
St. Olav - Olav den hellige -
Olav Haraldsson, ved pater Olav Müller,
hf. kr. 30,-.
Middelalderkirken i Nord-Norge,
hf. kr. 30,-.
og *Den katolske kirke i Nord-Norge 1537-
1932,* hf. kr. 35,-.
Ved sr. Maria Nada
av Inkarnasjonen OCD:
V. Henriksen: *Selja og Stad - legender,
saga og historie,* hf. kr. 98,-.
V. Henriksen: *Legenda om den heilage
Sunniva og seljemennene,* hf. kr. 125,-.

CD'er:

- Lux Illuxit Laetabunda - sekvens fra
Olavsliturgien o.a.* kr. 169,-.
Draumkvedet, kr. 169,-.

A / S N O R S K E S H E L L

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING 22 66 59 00 – SERVICE 22 66 58 60 – 22 66 58 61

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 22 15 54 26/22 15 56 06

“Vi innvandrere trenger også kirkelig orientering”

Forum, menighetsblad fra Asker og Bærum katolske menighet, har intervjuet 26-årige *Hoang Dung*, han kom til Norge i 1981 og er en av de fire lederne for menighetens vietnamesere. På spørsmål fra redaktør *Baby Johannessen* om vietnameserne “er oppmerksom på den sentrale plass legfolket fikk i Kirken etter Det II Vatikankonsil”, svarer *Hoang Dung*: “Vi har ikke hørt om Det II Vatikankonsil. Jeg forstår at de norske katolikker har lært mye om det, og at de derfor vil være med å bestemme i Kirken. Jeg skulle ønske noen i ledelsen i den katolske kirke i Norge ville ta bryet med å gi oss innvandrede katolikker en grundig og skikkelige orientering om Det II Vatikankonsil og alt det bispesynodene og den nordiske bispekonferanse har arbeidet med.”

Hoang Dung “utfordrer Biskopen og Pastoralrådet til å informere oss om den kirkelige fornyelse etter Det II Vatikankonsil”, om slikt som “allerede er en selvfølge for de norske katolikker”.

Han kommer også inn på den generasjonsmotsetning som begynner å avtegne seg mellom den eldre generasjon vietnamesere og de unge. “Jeg vil ikke si at den eldre generasjon er gammeldags, men holdningen er annerledes enn vår (-) Når jeg som ung norsk-vietnamesisk katolikk forsøker å orientere meg om Kirkens liv idag, må ikke de eldre tro at jeg dermed blir en dårligere katolikk,” sier *Hoang Dung*.

Søster Mary Ansgar Sheldon o.p. 1908 - 1995

Søster Mary Ansgar Sheldon døde 5. april 1995 i St. Dominic's Convent, Stone, Staffs, England. Dette var syv uker etter at hun hadde forlatt Bodø. Budskapet kom nok overraskende, men samtidig ikke uventet. Det var i januar søster Mary Ansgar fylte 87 år. Selv om hun var åndsfrisk hele tiden, ble hun dog skrøpelig de siste årene.

Like før hun reiste, kastet vi et blick tilbake: I en alder av 65 år da de fleste blir pensjonister, begynte søster Mary Ansgar med sin kunstneriske virksomhet på heltid her i Bodø. Hun skapte uavbrudt: enten det var landskaps- eller blomsterbilder eller religiøse motiver. Sistnevnte satte også prester fra Den norske kirke pris på. Noen av hennes fargerike veggtepper henger i kapellet ved Nordland Sentralsykehus og Nordland psykiatriske sykehus. I katekesen bruker vi sr. Ansgars fine tegninger, og bl.a. er Torbjørn Olsens hefte om den katolske kirkes sakramenter illustrert av søster Ansgar. Dessuten er det mange hjem i Bodø som har et 'Ansgar-bilde' i stuen sin.

Før 1972 hadde hun bodd i våre engelske klostre og hadde diverse oppgaver i våre skoler; blant annet var hun generalpriorinne fra 1953 - 1959. Det var i 1953 hun grunnla klosteret i Bodø. Meningen var at søstrene skulle støtte prestens arbeid i menigheten. Samtidig fikk søstrene kontakt med Bodøs unge befolkning, slik at det ble både barnehage og ungdomssenter. Selv om søster M. Ansgar ikke bodde i Bodø i denne perioden, støttet hun arbeidet og kom på besøk nokså ofte.

Hennes hjerte var i Nord-Norge helt siden hun først fikk øye på dette mektige landskapet og sans for dets befolkning.

Det ble feiret requiemmesser både i England, her i Bodø og mange steder i verden, siden søster M. Ansgar hadde mange venner.

Måtte hun hvile i Guds fred.

Dominikanerinnene i Bodø

RIP

Vår kjære medsøster
SØSTER GERARDA DE RIJK
døde den 21. april
i en alder av 97 år.

Den avdøde anbefales til de troendes forbønn.

ST. FRANCISKUS SØSTRENE

*Jeg vil opphøye deg, min Gud, min Konge,
love ditt navn i all evighet.
Fra dag til dag vil jeg love deg,
evig og alltid prise ditt navn.*

22

JUNI

Tir 13 St. Antonius av Padua. 2
Kor 1,18-22/ Matt 5,13-16

Ons 14 2 Kor 3,4-11/ Matt 5,17-19

Tor 15 2 Kor 3,15-4,1.3-6/ Matt 5,20-26

Fre 16 2 Kor 4,7-15/ Matt 5,27-32

Lør 17 2 Kor 5,14-21/ Matt 5,33-37
(Norske Tidebønner - uke 3)

Søn 18 **FESTEN FOR KRISTI
LEGEME OG BLOD -**
1 Mos 14,18-20/ 1 Kor 11,23-26/
Luk 9,11-17

Man 19 (St. Romualdus). 2 Kor 6,1-10/
Matt 5,38-42

Tir 20 2 Kor 8,1-9/ Matt 5,43-48

Ons 21 St. Aloysius Gonzaga. 2
Kor 9,6-11/ Matt 6,1-6.16-18

Tor 22 (St. Paulinus av Nola) (Ss. John
Fisher og Thomas More).
2 Kor 11,1-11/ Matt 6,7-15

Fre 23 JESU HJERTEFEST -
Esek 34,11-16/ Rom 5,5-11/
Luk 15,3-7

Vigiliemessen til Jonsok: Jer 1,4-10/
1 Pet 1,8-12/ Luk 1,5-17

Lør 24 JOHANNES DØPERENS FØD-
SEL (JONSOK) - Jes 49,1-6/
Apg 13,22-26/ Luk 1,57-66.80
Vigiliemessen til Peter og Paulus:
Apg 3,1-10/ Gal 1,11-20/
Joh 21,15-19
(Norske Tidebønner - uke 4)

Søn 25 12. SØNDAG I DET ALMINNE-
LIGE KIRKEÅR - Sak 12,10-11
& 13,1/ Gal 3,26-29/ Luk 9,18-24

Man 26 1 Mos 12,1-9/ Matt 7,1-5

Tir 27 (St. Kyril av Alexandria).
1 Mos 13,2.5-18/ Matt 7,6.12-14

Ons 28 St. Ireneus. 1 Mos 15,1-12.17-18/
Matt 7,15-20

Tor 29 1 Mos 16,1-12.15-16 el
1 Mos 16,6b-12.15-16/
Matt 7,21-29

Fre 30 (Kirkens første martyrer i Roma).
1 Mos 17,1.9-22/ Matt 8,1-4

JULI

Lør 1 1 Mos 18,1-15/ Matt 8,5-17
(Norske Tidebønner - uke 1)

Søn 2 SS. PETER OG PAULUS.
Apg 12,1-11/ 2 Tim 4,6-8.17-18/
Matt 16,13-19

Man 3 St. Thomas. Ef 2,19-22/
Joh 20,24-29

Tir 4 (St. Elisabeth av Portugal).
1 Mos 19,15-29/ Matt 8,23-27

Ons 5 (St. Antonius Zaccaria).
1 Mos 21,5.8-20/ Matt 8,28-34

Tor 6 (St. Maria Goretti).
1 Mos 22,1-19/ Matt 9,1-8

Fre 7 1 Mos 23,1-4.19 & 24,1-8.62-67/
Matt 9,9-13

Den nordiske valfart til Lourdes

12. juli til 19. juli 1995

8 dagers flyreise med full pension

Pris på hotel kr. 5.300,00

Særpris for syge og
handicappede på «accueil» kr. 4.800,00

Unge kr. 3.200,00

Biskop Gerhard Goebel deltar i
denne valfart. Præster, læger og
sygeplejersker ledsager valfarten.

Tilmelding hurtigst muligt:

Den nordiske valfart til Lourdes
Skovgårdsvej 11

Tlf. 42 28 39 83 Marina Steensen
(hverdage kl. 20-21) og 39 29 92 23
Philippe Hanus (hverdage kl. 20-21).

Bønnens apostolat i juni:

At de syke må føle seg forenet med Kristus
ved hans kors og oppstandelse
At aktivt kristent vitnesbyrd må bidra til
bekjempelsen av AIDS

Bønnens apostolat i juli:

At de som arbeider for rettferdighet i samfunnet,
alltid må ha enkeltmennesket og dets verdighet for øye
At kvinners gudgitte rettigheter må fremmes, særlig i utviklingslandene

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune
Liv Greni
Bernt Eidsvig

Albert Raulin o.p.
Gunnel Vallquist
ISSN 0802-6726

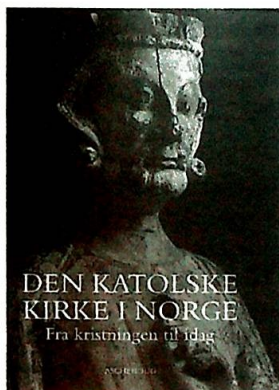
Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48
Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26
Årsabonnement (Norge): kr. 200,—
Øvrige europeiske land: kr. 220,—
Andre verdensdeler: kr. 230,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

ST
OLAV

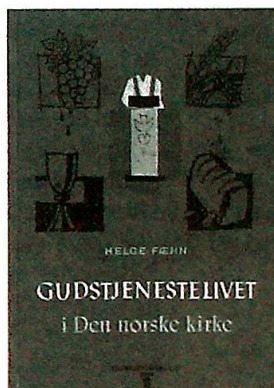
BOKHANDL

Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48
Fax: 22 36 02 63

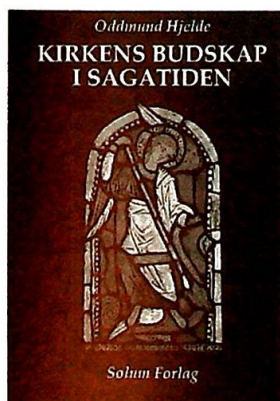
BØKER TIL KIRKEJUBILEET:

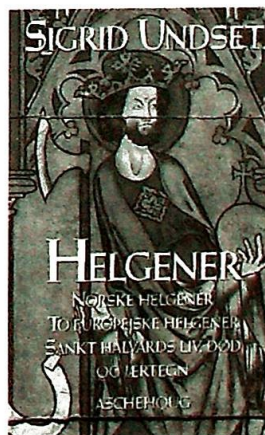
**Den Katolske kirke
i Norge.**
Fra kristningen
til idag.
Ib. kr. 298,-.

**H. Fæhn: Guds-
tjenestelivet i Den
norske kirke -
fra reformasjons-
tiden til våre dager.**
Ib. kr. 325,-.
Se anmeldelse i
dette nr. av
St. Olav.

**O. Hjelde: Kirkens
Budskap I Sagatiden -
hva vet vi egentlig om
kristendommen slik den
ble forkynt for våre for-
fedre den første tiden
etter kristningen?**
Ib. kr. 190,-.

**S. Undset: Helgener.
Norske helgener -
en samling av S. U.'s
beretninger om nor-
ske og europeiske
helgener.**
Ib. kr. 237,-.

Blikk på tiden

Allmakt og avmakt

Ettermiddag i storbyen. En ung gutt kommer mot oss. Han er tynn og kortvokst, en stille og rolig tenåring med snille øyne - og et grått, innsunket ansikt som røper at han er på kjøret. Vi kjenner ham fra før, han hilser idet vi passerer hverandre i et lyskruss.

- Skal du ha speed? - Ecstasy? - Tåregass?

Han er bygdegutt fra Vestlandet, han selger dop og tåregass, og han er faktisk ikke et uhyre.

- Ha en kul kveld, sier han og smiler så godt det lar seg gjøre før han fortsetter videre med målbevisste skritt. Han gjør sitt beste for å skjule angsten som er en evig pådriver i et beinhardt miljø, kvelden kan bringe hva som helst: ran, knivslåssing, innpåslitne spanere. . .

Vi vet ikke hva som førte ham hit. Han er bare en av mange som gikk seg vill i storbyen.

Vi går videre øst for sentrum, tett langs husveggen for å ha den ene siden fri hvis noen skulle bli for nærgående. Snart når vi døra til stedet 'Gud, men ikke spanerne glemte'. To dørvakter av gorilla-typen mønstrer oss idet vi går inn i det halvmørke lokalet.

Det er varmt og fuktig i biljard-bula. Jukeboksen går, sigarettøyken henger tungt under taket.

Blant halvtomme ølkrus sitter en mann og feirer løslatelsen samme dag.

- Jeg har tro på mennesket! fastslår han pompøst idet vi setter oss. Like etter svartner blikket, rusen gjør mannen til en bølle som skjeller oss ut og lover å slå oss helseløs. Vi svarer ja og ha, spanderer en øl og håper det går over. Det går vanligvis over. Før det begynner igjen. .

Du trenger ikke være religiøs for å tro på djevelen her. Kampen mellom det gode og det onde pågår i hver og en, den river sine ofre i filler, godt hjulpet av en kjemisk djevleskap som forvandler et lam til en løve på få minutter.

Utenfor de blendede rutene er strøkets forfall skjult i tåke og svart desember-natt. Men råketa og kulden innenfor er verre. Her går vinteren aldri over, og sola står aldri opp.

Rusen er ikke det største problemet. Det største problemet er avmakten. Den har satt sitt svarte stempel på sine utvalgte, som et usynlig Kains-merke. Forbannet og beskyttet, - i live, men drevet ut av paradiset. Adams og Evas fredløse barn har sine drømmer om det tapte Eden, men de finner ikke veien tilbake.

Når vi glemmer Guds allmakt, blir avmakten drepende. Avmakt er djevelens beste redskap, den knuser viljen. Den bryter ned motstandskraften og hvisker deg i øret: "Alt er håpløst. Slaget er tapt."

Fra et ukjent sted kan vi likevel høre et skrik av protest: - Det er ikke sant! Det er ikke håpløst! Stemmen er knapt hørbar, men likevel - ! Selvoppholdelsesdriften, nedlagt i alle fra skapelsens morgen, er en guddommelig tone som

synger, selv her i den halvmørke kneipe.

Den nye Adam vil føre oss tilbake til paradiset, Evas landflyktige barn kan begynne vandringen hjemover. Vi slipper ikke unna lidelsen og fortvilelsen, men Guds nærvær - om enn aldri så usynlig - tillater oss ikke å gi opp. Troen må føre oss videre, selv om veien fortoner seg uforståelig og absurd - slik den også måtte føles for Abraham, Isak og Jakob. Selv om vi ikke når målet før vi forlater denne verden, er det nok å vite at vi er underveis.

Vi vet at det meningsløse kan bli meningsfylt når vi løfter det ut av det snevre perspektiv. Å kunne se seg selv i historiens lys, i en større kontekst - og viktigst av alt: i lys av Guds skapende hender, er en nåde vi bare kan be om.

Selv om troen bare er en rykende veke, og vår andakt består i å rope, gråte og be, skal vi ikke fortvile. Kanskje Gud setter ekstra pris på en slik andakt, fattig på estetikk, men breddfull av ærlig fortvilelse.

- Herre, la ikke avmakten overskygge håpet i våre liv. Gi oss vilje til å kjempe. Ta imot oss når vi faller, tilgi våre synder og gjør oss til verne-helgener for hverandre.

- Kristus. Takk fordi Du har gjort Getsemane til et hellig sted. Gi dem venner som befinner seg i sitt livs Getsemane. Gi dem venner som ikke sover.

- Takk fordi du helliggjorde ydmykelsen. Du forvandelt torne-kronen og korset til seierstegn. Lær oss å snu nederlag og krenkelser til velsignelse for oss selv og andre.

- Takk fordi Du har lært oss å be. Bønnen overvinner verdens avmakt. Slik gir du oss mot til å kjempe - med vissheten om at *hvert menneske som ber, er et seirende menneske.*

Backstreet Girl